

الرساله

Ketabton.com
جنوري - ۱۹۷۷

درپيمه گنه؛ پښتو - مارچ، ۲۰۲۵ز

يوه سياستمدار د کيميا لټوونکي ته وويل «د فولادو د سرو زرو کولو تر ټولو اسانه او بريالی لاره دا ده، چې فولادو ته د سرو زرو رنگ ورکړه.»

ملک مایارام له غور او فکر پرته خپل زړه درکولی شي، خو چې پور درکوي، نو ښه په غور او فکر به يې درکوي.

- د اتحاد برکتونه
- صحافت: يو فرصت چې تر دې دمه...
- له مرگ وروسته ژوند

الرساله

جنوري - ۱۹۷۷

درېيمه گڻه؛ پښتو - مارچ، ۲۰۲۵ز

سرپرست: مولانا وحيد الدين خان رح

ژباړه: رحمت شاه فراز

خدای د خپلې نړۍ نظام په ډېرو کلکو ستونو درولی دی. یوه ونه هم په جادويي ډول نه را زرغونېږي. هېڅ کله داسې نه کېږي، چې یو ستوری دې خېز ووهي او ناڅاپه دې له یوې څنډې نه بلې څنډې ته ورسېږي.

په دغسې دنیا کې مور د یوه داسې «بزرگ» زوکړې ته په تمه یو، چې د خپلو کراماتو له لارې لویې پېښې رامنځته کړي. د یوه داسې «رهبر» په لټه کې یو، چې یوه لویه کارنامه وکړي او د سترگو په رپ کې د قوم لپاره نوی راتلونکی وپنځوي.

هغه خلک چې په دغسې هیلو پورې یې زړونه غوټه کړي وي، هغوی باید پوه شي، چې په دې دنیا کې د دغسې طلسماتي پېښو هېڅ امکان نشته. که خلک غواړي چې د طلسماتو په اسرې ژوند وکړي، نو بیا به د ځان لپاره د خپلې خوښې مطابق یو بل کاینات پنځوي.

لړلیک

- 1 د اتحاد برکتونه
- 2 د هغو په حق کې د خدای خبره رښتیا شوه
- 4 ظاهري حالات چې هر څومره هم سخت شي، د نوي ژوند امکان تل موجود وي ...
- 5 صحافت: یو فرصت چې تر دې دمه مو ورنه گټه نه ده اخیستې
- 7 د سکاټ لینډ په جهیل کې د ارتقا د تیورۍ لپاره د بیولوژیکو نښو لټون
- 8 نړۍ دعوتگر ته سترگې په لاره ده
- 9 د منځنۍ افریقا ولسمشر اسلام قبول کړ
- 9 آیا مور دې آزمویښې ته تیاری نیولی دی؟
- 9 په مدینه کې د درې مذاهبو کانفرنس
- 15 مبارک کار
- 15 د کتاب نړۍ
- 17 د کاینات ستره او هیښوونکې کارخونه د دې گواهي ورکوي،
- 21 له مرگ وروسته ژوند
- 25 له اسلام نه دمخه د عربو د تاریخ باوري سرچینه قرآن کریم
- 26 ټوکه
- 27 د پند خبرې

سر مقاله

د الله تعالى ځانگړې لوربینه ده، چې «الرساله» په لنډه موده کې خورا هیښوونکې بریا ترلاسه کړه. نه یوازې د هېواد په بېلا بېلو کړيو کې بلکې له هېواد نه بهر یې هم تود هرکلی شوی دی، گواکې خلک د حال په ژبه گویا دي، چې:

لله الحمد هر آن چیزی که خاطر می خواست آخر آمد ز پس پرده تقدیر پدید.

«په الرساله سیاسي تنده نه ماتېږي.» د دې گیلې په هکله به ووايو، چې د الرساله خو مقصد همدا دی، چې سیاسي ذوق ورسره ختم شي. نو بیا الرساله پخپله څرنگه د سیاسي مېوې ونه کېدلی شي. په اوسنۍ زمانه کې چې زموږ ملي رسنۍ کومه نتیجه نه ورکوي، یوازینی لویه وجه یې همدا سیاسي ذوق دی. د دین او رغونې د کار لپاره بل هېڅ شی هم له سیاست نه ډېر وژونکی نه دی او موږ له دې زهر قاتل نه په بشپړ ډول لرې والی غواړو. دا کومه لنډمهاله تگلاره نه ده، بلکې یوه سنجول شوې لاره ده، چې له کلونو راهیسې مو سفر پرې کړی دی. (غفر الاسلام خان)

د اتحاد برکتونه

په یوه حدیث کې راځي: قال الله ﷻ، قال الله عزوجل: اذا ثالث الشريكين مالم یخن احدهما صاحبه.

الله تعالی فرمایي: د دوو شریکانو دریم زه یم، تر هغو چې یو ملگری له بل سره خیانت ونه کړي.

معنا یې دا ده، چې یوه ډله تر هغو پورې د الهي نصرت مستحقه وي، چې غړي یې د یو بل خیرغوښتونکي وي. خو کله یې چې د یو بل لپاره بدې زړونو ته لاره وکړي، چې کله یې په منځ کې د خیانت بادونه ولگېږي، نو بیا الهي نصرت هم ترې اخیستل کېږي.

له دې نه دا هم معلومه شوه، چې له خدای سره د تعلق معیار له انسانانو سره تعلق دی. که د چا له خدای سره تعلق سم وي، نو خامخا به یې له انسانانو سره هم تعلق سم وي. خو د چا چې له انسانانو سره تعلق سم نه وي، نو پوه دې شي، چې له خدای سره یې هم تعلق سم نه دی، که په ښکاره هر څومره هم د خدای په اړه غږېږي.

د هغو په حق کې د خدای خبره رښتیا شوه

چې په هغه زمانه کې به د مصر په نفوسو کې د بني اسرائيلو شمېر شاوخوا ۱۰ سلنه و.

حضرت يوسف ۱۱۰ کاله ژوند وکړ. له يوسف نه څلور سوه کاله وروسته په مصر کې د عربي واکمنو په ضد پاڅونونه وشول او له اوږدو جگړو او خونريزيو وروسته بالاخره قبطيان واک ته ورسېدل. دوی د مصر بهرني واکمن له واک نه وپرخول او په مصر باندې د قبطي کورنۍ واکمني پيل شوه، چې واکمنو يې د ځان لپاره «فرعون» لقب غوره کړ.

د قبطي حکومت له جوړېدو وروسته دوه نيم سوه زره عربان له مصر څخه وشړل شوو، خو بني اسرائيل بيا هم همالته وساتل شوو، تر څو نوي واکمن په بېگار کارونو کې ترې کار واخلي. د بائبل په وينا «مصريانو د خدمت اخیستو لپاره په بني اسرائيلو سختي وکړه او په ډېر زحمت يې د خټو او تېرو او د کروندو ټول کارونه په هغوی وکړل او د هغوی ژوند يې ور ترېخ کړ. او له هغوی نه به يې چې په هره برخه کې کار اخیسته، ټول يې له خواريو ډک کارونه وو.» (خروج ۱: ۱۳-۱۴)

حضرت موسی ﷺ چې سترگې وغړولې، نو بني اسرائيل ډېر د ځور او کړ په حالت کې وو. خو موسی ﷺ د قبطيانو د فرعوني کلچر پر وړاندې د مغلوبېدو په ځای د هغوی په

د حضرت موسی ﷺ (۱۴۰۰-۱۵۲۰ ق م) تر راتلو دمخه ۳۵۰۰ کاله پخوا دا پېښه وشوه، چې د فلسطين او شام ځینې عرب، چې «عمالیق» يې بلل، مصر ته ننوتل او هلته يې د ځایي واکمنو له خپلمنځي اختلافاتو گټه پورته کړه او د مصر په سلطنت واکمن شول. حضرت يوسف ﷺ (۱۷۹۶-۱۹۰۶ ق م) چې د زلمیتوب په زمانه کې له فلسطين نه مصر ته ورسېده، نو دغه مهال په مصر باندې د ده د قوم واکمني وه. د يوې ښځې له امله تر ځينو ابتدايي ستونزو وروسته په مصر کې د يوسف ﷺ ډېر زيات مقبوليت په برخه شو. يوسف د ډېر پرتمين شخصيت خاوند و او د دې په خوا کې په ډېر بې ساري حکومتي استعداد هم سمبال و او له مصري واکمنو سره د نسلي نږدېکت له امله يې د وړتياوو د اعتراف په برخه کې هېڅ خنډ مخې ته ونه درېده. د يوسف ﷺ په زمانه کې عربي پاچا اپوفيس سره له دې چې د ده دين ته غاړه کېښوده، خو بيا يې هم د ټولو حکومتي چارو واگې د ده په لاس کې ورکړې. له دې وروسته حضرت يوسف خپل پلار حضرت يعقوب (اسرائيل) او نوره کورنۍ هم مصر ته وغوښتل. دا خلک شاوخوا څلور سوه کاله د مصر په حکومت واکمن وو. د مصر قانوني واکمن خوبيا هم مشرک عمالیق وو، خو عملاً واک د بني اسرائيلو په لاس کې و.

بني اسرائيل چې مصر ته راغلل، نو دلته په ډېرو ابادو او زرخيزو ځمکو کې ځای په ځای شول او د حکومت لوړ منصبونه د همدوی لپاره خاص وو. خو دا د اکثريت په سر د اقليت واکمني وه. د بائبل له مخې د يعقوب (اسرائيل) کورنۍ چې مصر ته رامهاجره شوه، نو د يوسف په شمول يې شمېر ۶۸ تنه وو. د توالد او تناسل او د تبليغ له لارې د لرغوني دور د «مسلمانانو» شمېر ورو په وړ زيات شو. تر دې چې پنځه سوه کاله وروسته چې حضرت موسی سرشمېرته وکړه، نو يوازې د نرانو شمېر يې شپږ سوه زرو ته رسېدلی وو. سره له دې چې د هغې زمانې د مصري نفوسو دقيقه احصائيه زموږ په لاس کې نشته، خو د يوه اټکل له مخې ویلی شو،

مقابل کې د اقدام لاره ونيوله. ده خلكو ته تبليغ پيل كړ، چې الهي دين در خپل كړئ، كه نه وي تاسو ټول به له منځه يووړل شئ. دې كار د فرعون غوسه نوره هم تونده كړه. او د بني اسرائيلو لپاره د مصر ژوند د موسى له راتگه وروسته تر پخوا هم ډېر تريخ او د زهر وگوت شو. فرعون په تېرو كړاوونو کې يوه بله زياتونه دا هم وكړه، چې د شاهي حكم له مخې د بني اسرائيلو د زامنو وژل يې پيل كړل، تر څو د دوى نسل ورو په ورو د مصر له خاورې نه ورتول شي. د لرغونو مصري اثارو د كيندنو په ترڅ کې په ۱۸۹۶ كې يوه لوحه وموندل شوه، چې په هغه کې د موسى د زمانې فرعون منفتح په ډېر وياړ سره وايي «او اسرائيل وځپل شوو، او آن تخم يې هم پاتې نه شو.»

په دې وخت کې بني اسرائيلو حضرت موسى ته شكايه وكړ: «ستا له راتگه مخکې هم ځورول کېدو او ستا له راتلو وروسته هم ځورول کېږو.» (اعراف: ۱۲۹)

په دې نازکه شېبه کې بني اسرائيلو ته چې كوم ځواب ورکول شو، د قرآن کریم په ژبه کې هغه ځواب په دې ډول و: وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ وَأَخِيهِ أَن تَبَوَّءَ لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً وَأَقِيمُوا الصَّلَاةَ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِينَ. (يونس: ۸۷)

ژباړه: او موسى او د هغه ورور ته مو وحي وكړه چې د خپل قوم دپاره په مصر کې څو كورونه تيار كړه او خپلې كوتې قېلې ته وگرځوئ او لمونځ ترسره كوئ او مؤمنانو ته زېرى وركړه.

په دې آيت کې بني اسرائيلو ته يوه برنامه ورپه گوته شوه، چې په لاندې ټکو کې به يې روښانه کړو:

۱. چېرته چې ياستئ، همالته ځانونه ټينگ كړئ. په خپل منځ کې وېرې او انتشار ته ځای مه وركوئ. همدا هغه شى دى، چې حضرت مسيح په دې ټكو کې بيان كړى و: تر څو مو چې له عالم بالا نه د قدرت لباس نه وي ترلاسه كړى، په دې ښار کې مېشت اوسئ. (لوقا: ۲۴، ۴۹)

۲. كورونه مو د خپلو فعاليتونو مركزونه وگرځوئ، يانې خپلمنځي اتحاد، دروني ثبات، له يو بل سره صبر او نېكخواهي او په خپلو شخصي وسايلو تكيه كول، همدا هغه شيان دي چې په اوسني حالت کې بايد ستاسې ټوله توجه پرې را ټوله وي.

۳. لمونځ وكړئ. يانې له الله تعالى سره خپل تعلق پياوړى كړئ. د هغه ذكر، هغه ته لاسونه لپه كول، د هغه په وړاندې ځان بشپړ غورځول، د هغه صفات تر وسه وسه په ځان کې روزل.

۴. همدا هغه تگلاره ده، چې ستاسې د دنيا او آخرت ټول زېري په کې نغښتي دي. په ټول ځان د دغې تگلارې عملي كولو ته متې راوڼغړئ. د درې نكتو دغه برنامه په لنډو ټكو کې په دې ډول بيانولى شو: استقامت، ځان جوړونه، له الله سره تعلق. دې برنامه بلاخره كومه پايله وركړه، قرآن يې په دې ټكو کې راته بيانوي:

او د دوى په ځاى مو هغه خلك چې كمزوري كړى شوي وو، د هغې ځمكې د ختيځ او لويديځ وارثان كړل چې بركت مو پكې اچولى دى او ستا د رب د ښېگڼې وعده په بني اسرائيلو تمامه شوه ځكه چې دوى صبر كړى وو او ټول هغه څه مو تباه كړل چې فرعون او قوم يې جوړول او لوړول. (اعراف: ۱۳۷)

1 تَبَوَّءَ لِقَوْمِكُمَا بِمِصْرَ بُيُوتًا؛ ژباړه شاه ولي الله صاحب په دې کې الفاظو کې كړې: ساكن كنيدي قوم خود را به شهر مصر در خانها. قبله د قَبَل اسم نوع دى. او اصل مفهوم يې د «توجه مركز» دى. وايي قبلت الماشية الوادى: حيوانات درې ته متوجه شوو.

ظاهري حالات چي هر څومره هم سخت شي، د نوي ژوند امکان تل موجود وي

چينو نه خپلې اوبه ترلاسه کولې. وروسته ظهران ته نيژدې څاگانې وکيندل شوې او بيا به يې له هغو نه د څښاک اوبه ورايستلې. بحرين ته نيژدې هم د سمندر په تل کې د خوړو اوبو چينې شته، چې د دې هېواد وگړو تر يو څه مودې پورې د څښاک د اوبو منگي ترې ډکول.

دا خو د آيت ظاهري مضمون دی، چې د الله تعالی د قدرت د يوې کارنامې په مټ د خدای د واحد معبود او واحد رب کېدو لپاره استدلال په کې شوی دی. خو د دې آيت په بين السطور کې يو ډېر لطيف ټکی د يوه بل مضمون په اړه هم سترگکونه راته وهي. او هغه دا دی، چې د انساني معاشرې سمندر که هر څومره هم تريخ او تريو وي، خو الله تعالی چې کله وغواړي، د هغې له تل نه د نېکې ډلې يوه شيرينه چينه را ټوکولی شي او د سمندر د ترخو اوبو څپې چې هر څومره هم زور ووهي، د هغې چينې په نغړلو کې به يې هېڅ کله هم بری په برخه نه شي. (تفهيم القرآن جلد ۳، ۴۵۸ مخ)

کاینات د خدای کارخونه ده. په دې کارخونه کې هر لوري ته د خدای پيغام خور وور دی. خو دا پيغام يوازې هغه خلک اوري، چې خپل غوږونه يې د غيرالله له هنگامو نه خوندي ساتلي وي.

وَهُوَ الَّذِي مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ هَذَا عَذْبٌ فُرَاتٌ وَهَذَا مِلْحٌ أُجَاجٌ
وَجَعَلَ بَيْنَهُمَا بَرْزَخًا وَحِجْرًا مَّحْجُورًا (فرقان: ۵۳)

او دی هماغه ذات دی چې دوه سمندرونه يې خوشې کړي چې دا يو ډېر خوړ خوندور دی او دا بل مالگين تريخ او د دواړو ترمنځ يې يوه پرده واچوله، او يو بند چې منع کړی شوی دی.

دا کيفيت په هر هغه ځای کې موندل کېږي، چېرته چې سيند په يوه لوی سمندر ورگډېږي. په دې سربېره، د سمندر په ځينو نورو برخو کې هم د خوړو اوبو چينې بهېږي، چې اوبو يې د سمندر د ډېرو ترخو اوبو په منځ کې هم خپل خوړوالی ساتلی وي. د ترکيې امير البحر سيدي علي رئيس (رومي کاتب) په خپل کتاب مرآة الممالک کې، چې د شپاړسمې ميلادي پېړۍ اثر دی، په خليج فارس کې همداسې يو ځای په نښه کړی دی. ده ليکلي دي، چې په دې بند کې تر تروو اوبو لاندې د شيرينو اوبو چينې دي، چې ما د خپلې کښتۍ لپاره هم د څښاک اوبه ترې اخيستي دي. په اوسنۍ زمانه کې چې امريکايي شرکت په سعودي عربستان کې د تېلو د استخراج چارې پيل کړې، نو په لومړيو کې يې له همدغو

صحافت: یو فرصت چې تر دې دمه مو ورنه گټه نه ده اخیستې

شوی دي، مسلمانان نن ورځ هم د هغوی له استفادې نه بې برخې دي.

د محرومیتونه په دې فهرست کې صحافت هم راځي. په ښکاره خو په اسلامي هېوادونو کې گڼ اخبارونه خپرېږي، خو دا ټول اخبارونه د اشخاصو او ادارو «خیال پردازی» وي. په دې اخبارونو کې یو هم په واقعي مفهوم کې اخبار نه شو بللی. معاصر ژورنالیزم د الله تعالی ډېر نادر نعمت دی. په ماضي کې د دې نعمت یو نازک مثال په شاعرانه قصیدو کې لټولی شو. په یوه معیاري قصیده کې د فطرت منظرې، رومان، ادب، تراژیدي، ټولنیزې او نفسیاتي خبرې، لنډه دا چې هر څه به په کې وو. د هر ذوق سړي به په دې قصیدو کې د خپلې لېوالتیا او علاقې برخه ورلی شوه. همدا وجه ده، چې په پخوا زمانه کې به قصیدې تر ټولو ډېرې په خلکو

د خندق په غزه (۶۲۷ء) کې چې د ابوسفیان په مشرۍ کې د مشرکینو لس زره پوځ په مدینه راوخوت او هلته یې ولیدل چې د ښار په شاوخوا کې تقریباً شپږ کیلو متره اوږد خندق کیندل شوی دی، چې ژوروالی یې شاوخوا دوه نیم متره او سور یې شاوخوا درې متره و، نو د دې صحنې په لیدو د ابوسفیان له خولې ووتل: «والله ان هذا المکیده ما کانت العرب تکیدهها» یانې د خدای په قسم دا یو داسې چل دی، چې عربو تر اوسه پورې نه دی کړی.

د اسلام د لومړنیو زرو کلونو تاریخ له دغه ډول پېښو پورامور دی. مسلمانان چې ژوندي وو، نو نویو نوزو چلونو او تدابیرو په خپلولو کې له ټولې دنیا نه وړاندې وو، او چې کله یې د زوال څپېره وخوړه، نو اوس یې حال داسې دی، چې هغه طریقي چې سل کاله پخوا کشف او په نړۍ کې رواج

او د ملت د احیاء په اصطلاحاتو کې یې بیانولی شو.

که دا کار سل کاله پخوا پیل شوی وای، نو هغه څه چې نن ورځ یې موږ د «خبر نامې» په نوم په ذهن کې لرو، شاید تر اوسه پورې به یوه «انقلاب نامه» گرځېدلې وه. اړتیا ده، چې د دې مقصد لپاره د مشترکې پانگې یوه اداره جوړه شي او په کاروباري سطحه وچلول شي. دغسې یوه ورځپاڼه له تجارتي او اصلاحي دواړو اړخونو سل په سلو کې کامیابېدلې شي، په دې شرط چې اړینه پانگه او د کار خلک ورته راټول شي.

د جاهلیت په زمانه کې په عربي دنیا کې شعر هماغسې حیثیت درلوده، چې په اوسنۍ زمانه کې یې ورځپاڼه لري. په هغه زمانه کې به عربو موزون کلام ډېر زیات خوښاوه. که به یوه کس دلچسپې پېښې او جذباتي سوژې په اعلي عربي ژبه کې نظم کړې، نو سمدستي به د خلکو خولو ته ولوبدې او په عمومي غونډو او ناستو کې به زمزمه کېدې. گواکې شعر په هغه زمانه کې، د فکرونو د خپراوي وسیله وه، هغسې چې په اوسنۍ زمانه کې ورځپاڼه ده.

کعب بن اشرف شاعر و. په بدر کې د قریشو له ماتې وروسته ده ډېر له جوشه ډک شعرونه وویل، چې په قریشو او نورو خلکو کې سمدستي خپاره شول. دغه راز عبدالله بن ابی او داسې نورو عربو به هم د اسلام په ضد شعرونه لیکل او په عامو خلکو کې به یې خپرول. د دوی په ځواب کې حسان بن ثابت هم نظمونه ولیکل، چې په هغه زمانه کې یې گواکې د ځوابي ورځپاڼې دنده ترسره کوله او تر عامه ناستو پورې د مسلمانانو د دریځ د رسونې ذریعه وگرځېدل. سیرت ابن هشام له دغسې اشعارو تر خولې ډک دی.

کې خوږېدې. په اوسنۍ زمانه کې ژورنالیزم د دې قصیدو پرمختللی علمي صورت دی. د دې معنا دا ده، چې یوه داسې صحیفه وپنځول شي، چې د خپلو متنوع مضامینو او خپل بې پرې طرز له امله په لوی شمېر خلکو کې ولوستل شي او د دغسې یوې کثیرالمطالعه صحیفې له خپرولو وروسته خپله خبره د خپلې صحیفې په بین السطور کې ور ځای په ځای شي. معاصر ژورنالیزم په بشپړه معنا تبلیغ دی، مگر له هغه تبلیغ نه یې لاره په بشپړه معنا جدا ده، چې عموماً یې د وعظ او مناظرو خلک ترسره کوي او زموږ اخبارونه یې ژورنالیستک نقل (کاپي) ده.

اړتیا ده، چې په لوړ معیار یوه اوونیزه په [پښتو، دري، انگریزي؛ ژ] او نورو ژبو را وایستل شي. د دغې ورځپاڼې په ټاکلو حدودو کې باید هر هغه څه خپاره شي، چې یو عام [افغان؛ ژ] پرې پوهېدل غواړي. په دې ورځپاڼه کې د ټولې اوونۍ د نړیوالو خبرونو لنډیز را اخیستل شوی وي. د هېواد د ابادۍ د فعالیتونو لنډه پېژندنه په کې شوې وي. د اوسنۍ نړۍ له پنډه ډکې پېښې ولري. د [هندوانو، عیسویانو، شیعه گانو او نورو ډلو؛ ژ] د مذهبي فعالیتونو یادونه په کې راغلې وي. د اخلاقي او ټولنیز سمون په هکله د بېلا بېلو خلکو نظریات ولري. په ساینس او د ژوند په نورو څانگو کې د بشري پرمختگونو ارزونه ولري او بیا د اسلام او مسلمانانو په هکله هغه خبرې په کې وي، چې زموږ مسلمانانو د اصلاح او تر نورو پورې د اسلام د پیغام رسولو لپاره یې په ورځپاڼه کې راوړل غواړو. او دا ټول دې په بې پرې او علمي اسلوب کې وي، نه دا چې د مناظره بازی او قصیده نگارۍ په اسلوب کې وي. د ورځپاڼې طرز دې هغه وي، چې د عمومي مطالعې لپاره اړین دی او مقصد دې یې هغه وي، چې د دیني دعوت

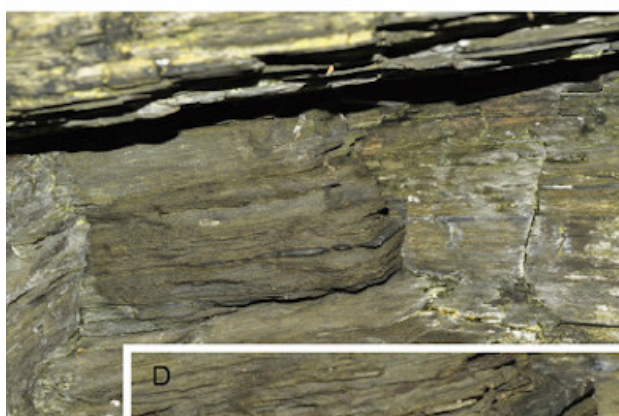

د سکاټ لینډ په جهیل کې د ارتقا د تیورۍ لپاره د بیولوژیکو نښو لټون

توکي هم له مرستندویه لارو ترلاسه شوي وو.

پر ۸ نومبر ۱۹۷۶ بوستین خپل وروستی راپور خپور کړ، د دې راپور له مخې یاده ډله د فرضي ځناور یا د هغه د نښو په موندلو کې پاتې راغلې وه.

په دې پروژې کې چې کومې کښتۍ کارول شوې وې، هغه ټولې په عصري وسایلو سمبال وې. تر اوبو لاندې کامره، په اوبو کې کارېدونکې ټلويزون، د ثبت آله، د اوبو په تل کې لیدونکي دوربینونه او داسې نور او په خوا کې د دې کښتيو د مرستې لپاره په فضا کې چورلکې هم همېش څرخېدلې.

د مریخ په مخ د ژوند د لټون خبرونو دومره غوغا جوړه کړه، چې په دنیا کې به یو تن هم له دې کیسې ناخبره نه وي پاتې شوی. خو په همدې ورځو کې (جولای - اکتوبر ۱۹۷۶) ساینسپوهان دې ته ورته په یوه بله گمنامه هڅه کې هم لگیا وو. ساینسپوهان د سکاټ لینډ په لاش نیس جهیل کې د لرغونې زمانې د ډیناسور په لټون کې وو. د دواړو ماموریتونو مقصد یو و. د ژوند د پیدایښت په هکله د بیولوژي پوهانو د نظریو تصدیقول. اوسني پوهان وايي، چې د حالاتو ارتقا د خپلو دروني حالاتو له مخې ژوند ته وجود وربښي. د دې مفروضې له مخې په ځمکې سربېره باید په نورو ځایونو کې هم ژوند موجود وي. په دې برخه کې مریخ ته د ساینسپوهانو ډېره لویه هیله ده. خو لومړي او دوهم وایکینګ بالاخره په ثبوت ورسوله، چې په معلوم کاینات کې بله هېڅ داسې نکته نشته، چې هلته دې زموږ په څېر ژوند ساوې واخلي.

د دغې نظریې په فرضیو کې یوه فرضیه دا ده، چې په لرغونې زمانه کې خورا ستر او ډېب ډوله ځناور په ځمکه کې پاییدل، چې وروسته له منځه لاړل. خو تر اوسه پورې د یادې فرضیې په ثبوت کې ساینسپوهانو ته یوازې د تیره شویو هډوکو ټوټې په لاس ورغلې دي. خو اټکل دا دی، چې د دغه لرغوني نسل لږ تر لږه یو غړی په لاش نیس جهیل کې ارومرو شته دی. په دې برخه کې په ۱۹۷۲ او ۱۹۷۵ کې گن څېړنیز ماموریتونه په لاره واچول شوو. په ۱۹۷۶ کې د امریکایي انجینرانو او ساینسپوهانو یوه ډله له خورا ډېرو وسایلو او ابزارو سره د یاد جهیل غاړې ته ورسېده. د دغې ډلې مالي لگښت نیویارک ټایمز او د تطبیقي علومو اکاډمۍ (بوستین) پر غاړه اخیستی وو. په دې پروژې باندې شاوخوا ۷۵ زره ډالره لگښت راغی. خو یوازې د همدې پیسو له مخې د دې پروژې ټول لگښتونه نه شو سنجولی، ځکه په دې ډله کې گډونوالو څېړونکو او کارپوهانو په رضاکاره توگه هم برخه اخیستی وه. په دې سربېره د دې پروژې زیاتره وسایل او

نړۍ دعوتگر ته سترگې په لاره ده

په دې تلاش کې وي، چې د امید يوه وړانگه يې په گوتو ورشي، چې له مرگ نه وروسته حالاتو کې رڼا وروبښي.

دا د ژوند مهمترين سوال دی. الله تعالی د دې پوښتنې د ځواب لپاره پيغبران را استولي. خو نن ورځ هغه خلک چې د پيغمبر وارثان دي، شايد له هغو نه به پخپله هم مرگ هېر شوی وي. نو له هغو نه يې څه تمه وکړو، چې نور خلک دې له دې حقيقت نه اگاه کړي.

له مرگ نه وروسته له انسان سره څه کېږي، د همدې پوښتنې د ځواب لپاره قرآن کریم رالېږل شوی دی. د قرآن کریم د خاوندانو تر ټولو لوی مسؤليت دا دی، چې دنيا له دې حقيقت نه خبره کړي. که دوی دا کار ونه کړي، نو د قيامت په ورځ چې له قومونو سره حساب کېږي، نو دوی به له دې امله د مجرمينو په ډله کې ولاړ وي، چې د انسانيت لپاره مهمترين حقيقت ورسره و، خو خلک يې پرې خبر نه کړل.

د جولای ۱۹۷۶ شپږمه نېټه وه او د ماښام شپږ بجې وخت و. د ښار په يوه سرک روان وم. په دې شېبه کې يوه نا آشنا دوکاندار غبر راپسې وکړ. په پنجابي ژبه کې يې پوښتنه وکړه «له مرگ وروسته بنده بېرته همدې دنيا ته راځي؟»

«نه»

«نو بيا چېرته ځي؟»

«خپل څښتن ته ورځي د حساب ورکولو لپاره.»

او «بيا؟»

«او بيا يا دوزخ ته ځي او يا جنت ته.»

د دې خبرې په اورېدو سپين ږيري دوکاندار په څوکۍ کې خپل اړخ بدل کړ او غلی شو. خبرې يې د حال په ژبه ويل چې ژور فکر په مخه کړی دی. په دې شېبه کې مې احساس کړه، چې اوس به نورې خبرې کول د هغه د فکر په بهير کې خنډ اچول وي. څو دقيقې د هغه بلې پوښتنې ته په تمه شوم او بيا مې خپله لاره ونيوله.

دې ته ورته يوه پښه مشهور امريکايي عيسوي مبلغ بلي گراهم هم ليکلې ده. دی په خپل کتاب «د خوشالی راز» کې ليکي، چې د نړۍ يوې سترې سياسي خبرې يو ځل ده ته وويل: زه نور زور شوی يم. ژوند خپله ټوله معنا بايللې ده. ډېر ژر به يوې نامعلومې دنيا ته ور ښکته شم. اې ځوانه! آيا ته د امید يوه وړانگه را کولی شي؟»

دغه مرگ په هر انسان پسې دی، چې د ماشومتوب او ځوانۍ په پړاو کې خو له بنده نه هېر وي. خو بالاخره د تقدير پرېکړه پرې برلاسې کېږي او په زړېبودۍ کې چې نور طاقت نه وي ور پاتې، نو هله دا احساس ورته ودرېږي، چې اوس به په هر حال کې څو ورځې وروسته د مرگ کور ته ورمېلمه کېږي. په دې وخت کې دی مجبور وي، چې په دې پوښتنه غور وکړي، چې «له مرگ وروسته به څه ورسره کېږي؟» بنده

د منځنۍ افريقا ولسمشر اسلام قبول کړ

تبدیل کړ. پخوانی نوم یې جان بیدل بوکاسا و. د لیبیا مشهور عالم او د جمعیه الدعوة الاسلامیه سکرتر شیخ محمود صبحي په ولسمشر بوکاسا د شهادت کلمه ولوسته او د اوداسه طریقه یې ورته وښودله. بیا ولسمشر قذافي، ولسمشر بوکاسا ته د قرآن پاک یوه نسخه ډالۍ کړه او نصیحت یې ورته وکړ، چې هر سهار او ماښام یې تلاوت کړي. دواړو مشرانو په ګډه د ماسپینین لمونځ وکړ او د «الله اکبر الله اکبر» د نعرو په شور کې د بانګي په سرکونو باندې تېر شول. له دغې تاریخي پېښې وروسته د جمهوري منځنۍ افريقا زرګونه وګړو اسلام ته غاړه کېښوده.

ولسمشر بوکاسا په ۱۹۲۱ز کې نړۍ ته راغی. پلار یې د بانګي ریاست والي و. په شپږ کلنۍ کې بوکاسا خپل پلار له لاسه ورکړ. څو ورځې وروسته یې مور هم له دې نړۍ نه سترګې پټې کړې. او بیا یې روزنه تره او نیکه ته ور له غاړې شوه. بوکاسا خپلې لومړنۍ زدکړې په کاتولیک ښوونځي کې وکړې. له لیسې وروسته په ۱۹۳۹ز کې په فرانسوي پوځ کې مقرر شو او په دوهمه نړیواله جګړه کې یې د ولسمشر ډیګول تر لاس لاندې له نازیانو سره جګړې وکړې. په فرانسه کې بوکاسا د بې سیمه مخابراتو د کارپوه او ښوونکي په توګه کار وکړ. په ۱۹۵۹ کې بېرته منځنۍ افريقا ته راستون شو. منځنۍ افريقا چې ازادي واخیسته، نو تره یې د هېواد لومړنی ولسمشر شو. تره یې په ۱۹۶۱ز کې بوکاسا ته د وسله والو ځواکونو د جوړولو مسؤلیت ور له غاړې کړ. په ۱۹۶۴ کې بوکاسا د پوځ مشر (چیف آف سټاف) وټاکل شو. په ۱۹۶۶ کې یې پوځي انقلاب په لاره واچاوه او د ولسمشرۍ واګې یې په خپلو لاسونو کې واخیستې. بوکاسا د غربي نفوذ ډېر سخت مخالف و..

سره له دې چې مسلمانان له خپلو دعوتي مسؤلیتونو د جرم تر بریده غافل دي، خو بیا هم حق دین په خپل زور د خلکو زړونو ته لاره موندلې ده. په دې برخه کې ډېر مهم او نوی خبر په تېرو ورځو کې له افريقا نه واورېدل شو. د منځنۍ افريقا جمهور رئیس جنرل بوکاسا له خپل وزیر اعظم، لومړي مرستیال، کورنۍ او ګڼو نورو وزیرانو سره یو ځای د اسلام غېږې ته پناه یووړه.

پر ۲۵ شوال ۱۳۹۶هـ (۱۸ اکتوبر ۱۹۷۶) د دوشنبې په ورځ ولسمشر بوکاسا د خپل هېواد د پلازمېنې بانګي په جومات کې، چې د لیبیا ولسمشر معمر القذافي هم ورسره و، د ماسپینین د لمانځه په مهال د «لا اله الا الله محمد رسول الله» انقلابي کلمه تېره کړه او د خاتم النبیین ﷺ دین ته یې غاړه کېښوده. نوموړي خپل نوم صلاح الدین احمد بوکاسا ته

اوسېدونکو کې د زدکړو روحیه خپله. ځکه خو په منځنۍ افريقا کې لومړی پوهنتون له ازادۍ وروسته په ۱۹۷۰ کې جوړ شو. په ۱۹۷۱ز کې په هېواد کې ۷۷۸ ابتدایي ښوونځي وو، چې د زده کوونکو شمېر يې ۱۷۸۵۵۰ و. د لوړو زدکړو لپاره خارجي هېوادونو ته د تلليو زده کوونکو شمېر ۶۰۰ و. په ۱۹۷۲ز کې د دې هېواد مرکزي بودیژه ۱۱۶۸۰ ميليونه فرانکه وه.

الخبر الذی أهملناه!

سره له دې چې ولسمشر بوکاسا اسلام منلی دی، خو نوموړی ډېر کلونه پخوا لا د خپل فطرت له مخې گڼو اسلامي احکامو ته رسېدلی و. په ۱۹۷۱ کې نوموړي په خپل هېواد کې گڼې داسې سزاگانې رواج کړې، چې له اسلامي «حدودو» سره يې تر ډېره بريده ورته والی درلوده. دې خبرونو ته نړيوالو رسنيو «د وحشت لرغونې زمانې ته د ستنېدو» نوم ورکړی و. او د اسلامي هېوادونو رسنيو دا خبره اصلاً د اهميت وړ نه وه گڼلې. له دې خبرې نه له اغېزمنېدو وروسته ليکوال (مولانا) د مصر په ورځپاڼه «الاجبار» کې د «الخبر الذی أهملناه» يانې هغه خبره چې مور پرې سترگې پټې کړې په نوم يوه مقاله خپره کړه. په دې مضمون کې مې د ولسمشر بوکاسا له خوا د تصويب شويو سزاگانو په تفصيل کې ليکلي و، چې حال دا چې مسلمانان پخپله د اسلامي حدودو په پلي کولو شرمېږي، خو نور خلک بيا د خپل سالم عقل په مټ اسلامي لارښوونو ته رسېږي.

د تيوسوفیکل ټولني پېژندنه

مور تر وسه وسه هڅه کوو، چې د «الرساله» په مقالو کې تنوع او گڼوالي ته لاره پرانيزو. فکر مو وکړ، چې د بېلا بېلو مذاهبو او روحاني او اخلاقي غورځنگونو پېژندنې ته به هم يوه پاڼه ځانگړې کړو. دغه مقاله د همدې فکر له مخې خپروو. که لوستونکو خوښه کړه، نو دا لړۍ به په راتلونکي کې هم دوام ولري.

تيوسوفیکل ټولنه پر ۱۷ نومبر ۱۸۷۵ز په نيويارک کې رامنځته شوه. اوسمهال ډگروال هينري استيل اولکات (امريکايي) د دې ټولني مشر او آغلې ايچ پي بلاوتسکی

په عيسوي مکتبونو کې يې زدکړې وکړې، د فرانسې په پوځ کې يې دنده وکړه، د غيراسلامي نظام تر سيوري لاندې د اقتدار په گدی کېنوست، خو دا يو شی يې هم د حق د منلو پر وړاندې خنډ ونه گرځېده.

او ځکه يې د ۱۹۷۲ز په اگست مياشت کې په خپل هېواد کې ټولې سېنماوې وتړلې. په دې چې غربي فلمونو د خلکو اخلاق ورتباه کول. په همدې ورځو کې يې د غلو لپاره د لاس غوڅولو سزا اعلان کړه. د اسرائيلو په هکله هم د ده دريځ ډېر زيات سخت و. پر اکتوبر ۱۹۷۳ز کې يې له اسرائيلو سره د خپل هېواد ټولې اړيکې ختمې کړې.

د ولسمشر بوکاسا هېواد د خپل نوم (جمهوري منځنۍ افريقا) سره سم بالکل د افريقا په منځ کې پروت دی او په نقشه کې يې د چاډ، کانگو، سوډان او کامرون په منځ کې لټولی شو.

د منځنۍ افريقا نفوس درې ميليونه دی، چې پنځه سلنه يې مسلمانان دي. دې سيمې ته لومړی ځل په تېره پېړۍ کې د عرب سوداگرو په لاس اسلام ورسېده.

د منځنۍ افريقا په پلازمېنه بانگي کې ليبيا د يوه ډېر ستر جومات د جوړولو چارې پيل کړې. د دې جومات نوم به «صلاح الدين بوکاسا» وي.

د منځنۍ افريقا مساحت ۲۲۷۱۱۸ مربع ميله دی. نفوس يې ۲۲۷۰۰۱ دی. پلازمېنه يې بانگي او رسمي ژبه يې فرانسوي ده. مرطوبه هوا لري. له اساسه يو کرنيز هېواد دی. ماشينري او نور توکي ورته له خارجه واردېږي. او صادراتي توکي يې پنبه، الماس، قهوه، لرگی او داسې نور دي.

په منځنۍ افريقا باندې د فرانسې ولکه په ۱۸۸۹ز کې پيل شوه. پر ۳۰ اگست ۱۹۶۰ز کې يې خپلواکي ترلاسه کړه. پر سپتمبر ۱۹۶۰ز کې د ملگرو ملتونه غړی شو. پر فبروري ۱۹۷۲ کې يې اوسنی ولسمشر د عمر تر پايه پورې د ولسمشر په توگه وټاکل شو.

د انگرېزانو برخلاف، فرانسوي او يورپي استعمارگر به چې هر ځای په واک کې و، نو په لوی لاس به يې په ځايي

W.Q. Judge 1851-1896

C. Jinarajadana 1875-1953

N. Sri Ram 1889-1973

Dr. G.S. Arundaie 1878-1945

د جوړېدو پرمهال د دې ټولني د غړو ټول شمېر صرف پنځلس تنه وو. اوس يې شاوخوا شپېتو هېوادونو ته وزرې كړې او په دوولس سوه بنارونو او كليو كې يې څانگې پرانيستي دي. د ټولني بنسټگر له شرقي علومو اغېزمن و او په انسان كې يې يو ځل بيا د روحاني وينتابه لپاره د دې ټولني بنسټ ايښی و. د خپلې ادعا له مخې، دی د يوه هندوستاني مهاتما شاگرد دی چې اروا يې له نجات موندلو وروسته د هماليې په غرونو كې مېشته ده. د دې ټولني مركزي كلي ايديار اوس په يوه ښار بدل شوی دی. دې ارامه او پرسكونه ځای ته د نړۍ له گوټ گوټ نه خلك د «دروني ځواک» لپاره لارې رالندويي. د هندوانو لپاره بنارس، د مسلمانانو لپاره مکه او د يهودانو لپاره يروشلم چې كوم حيثيت لري، د تيوسوفي د پېروانو لپاره ايديار هماغه حيثيت لري. آغلې ايني بسانت د هندوستان په سياست كې چې پښه كېښوده، نو ډېر بې ساری شهرت يې په برخه شو.

برنارډ شا، بسانت «د نړۍ تر ټولو ستره مېرمن» بللې وه. دمگړۍ د دې ټولني شپږم مشر جان بي ايس كوتس (زوکړه ۱۹۰۶) دی. دی انگرېز دی او په يوه وخت كې په څلورو نړيوالو ژبو كې د وينا استعداد لري: فرانسوي، اسپانوي، جرمني او انگرېزي. ښاغلي كوتس په يوه مرکه كې وويل: مور هڅه كړې ده، چې شرقي حكمت او غربي ارزښتونه سره غاړه غړۍ كړو. مور د روحانيت په دنيا كې د ملگرو ملتونو دنده ترسره كوو. د ټولني شپږم رئيس ښاغلي كوتس وويل: «د تيوسوفيكل ټولني د تعليم او كتابونو او نورو فكتيورونو له لارې په غرب كې له پټو علومو سره دلچسپي ډېره زياته شوې ده. خو يو خطر پاتې دی. د خپلو دروني ځواكونو په تلاش كې انسان لا هم د روحانيت په ځای په نفسياتو ډېر زيات ټينگار كوي. مور بايد انسان له دې تمايل نه وژغورو او خلكو ته ووايو، چې د مخفي علومو د ترلاسي طريقه دا ده،

(روسۍ) يې سكرتره ده. د دې ټولني له منځته راتلو څو كاله وروسته دوی د نيويارک پرېښودو ته اړ شول، په دې چې د دې ټولني دفتر چې په كوم كور كې و، د هغه كرايه يې نه شوی ورکولی او له هغه ځايه هندوستان ته راکډه شول.

پر ۱۷ جنوري ۱۸۸۰ز كې دوی د بمبۍ پر ساحل كوز شول. دلته به يې ويناوې كولې او خارجي ورځپاڼو او مجلو ته د ليكنو له لارې يې خپل لگښتونه پوره كول. په ۱۸۸۲ كې دوی جنوبي هند ته مخه كړه. هلته يې مدراس ته نيژدې په ايديار كلي كې ۲۷ جريبه ځمکه وپېرله. وروسته چې ډاکټره ايني بسانت د دې ټولني مشره شوه، نو هغې ۲۱ جريبه نوره ځمکه هم وپېرله او د ټولني د مركزي دفتر ودانۍ يې په پښو ودوله.

ياده ټولنه دوه اساسي كتابونه لري:

۱- پټ اصول (Secret Doctrine)

۲- د تيوسوفي كلي (The Key To Theosophy)

دوی په دې عقیده دي، چې د لرغونې زمانې اووه كسان تر اوسه پورې ژوندي دي او د انسانيت د خير او ښېگڼې لپاره شپه او ورځ په كار لگيا دي، دغه ټولنه د هغو اوو كسانو له برکت او فيض نه برخمنه ده. اوسمهال د دې ټولني د غړو شمېر تر سلو زرو هم ډېر ښودل كېږي.

په دې ټولنه كې د هر مذهب خلك پايېږي. تر دې چې هغه خلك هم چې يو مذهب هم نه مني. د ټولني له خپلې خولې، د دوی مقصد د حقيقت لټون او انساني ورورگلوې ته رسېدل دي. تر دې دمه لاندې كسان د دې ټولني لوی مشران پاتې شوي:

H. P. Blavatsky 1831-1891

H. S. Olcott 1832-1907

Dr. Annie Besant 1847-1933

Subramanyam Aiyar 1842-1924

C.W. Leadbeate 1847-1934

چې د خودغرضۍ له ژوند نه لاس واخيستل شي.»

د تيوسوفیکل ټولنې هدف په لاندې ټکو کې راټولېږي:

۱- له نسل، عقیدې، جنس، فرقي يا رنگ نه ور اخوا د نړيوالې انساني ورورۍ رامنځته کول.

۲- د مذهب، فلسفې او ساينس تقابلي مطالعې ته وده ورکول.

۳- د انسان په فطرت کې د مخفي قوانينو او ځواکونو درک لگول.

د تيوسوفیکل ټولنې د بنسټگر بلاواتسکي په هکله ويل کېږي، چې دا پر دې وسي وه، چې خارق العاده کارونه ترسره کړي. مثلاً ويل کېږي، چې په ۱۸۸۰ کې يو ځل دا په شمله کې وه او له څو کسانو سره ځنگله ته په چکر تللې وه. دوی چې کله چای دم کړ، نو ناڅاپه يو بل مېلمه هم راغی. د دې مېلمه لپاره پياله او قاب نه وو. بلاواتسکي د خپلو مخفي ځواکونو په مټ يوه پياله او قاب را وغوښتل، چې کټ مټ د هماغه سايز او ډيزاين وو، چې يو سېټ يې تيار له دوی سره ايښی و. دا پياله او قاب لا هم په خپل اصلي حالت کې د تيوسوفي په مرکز ايډيار کې خوندي دي.

دغه راز نورې کيسې هم مشهورې دي. مثلاً دې کولی شوی، چې د مرکزي دفتر له بېلا بېلو گنټيو څخه هره گنټۍ له خارجي وسيلې او مرستې پرته مازې د خپل پټ ځواک په مټ وغږوي. بلاواتسکي به مهاتما موریه خپل گرو باله، چې ډېر پخوا يې له دې نړۍ سترگې پټې کړې وې. خو د بلاواتسکي د خولې خبره، چې د گرو روح اوس هم د هماليې په غرونو کې اوسېږي او هر چا چې د مهاتما له روح سره اړيکه نيول غوښتل، نو د بلاواتسکي په مټ يې کولی شوی. لهواله شخص به خپله خبره بلاواتسکي ته کوله. بلاواتسکي به دغه خبره د پټو وسيلو له لارې د مهاتما اروا ته رسوله. د مهاتما اروا به ځواب ورته رالېږه او دغه ځواب به ناڅاپه د يوه کاغذ په مخ په انگرېزي ژبه کې وليکل شو. او داسې نور.

چې کرشنا مورتې د خپلې ځوانۍ په کلونو کې په ۱۹۲۵ کې د تيوسوفیکل ټولنې غړيتوب ترلاسه کړ. دی د يوې

ډېرې بې وزلې کورنۍ زلمی و. آغلې بسانت په ماشومتوب کې لا مورتې له خپلې کورنۍ بېل کړ او لوړې زدکړې يې پرې وکړې. مورتې وروسته د تيوسوفیکل ټولنې ډېر مشهور غړی شو. خو په ۱۹۳۰ کې يې له ټولنې سره اختلاف پيدا شو او له ټولنې سره يې مخه ښه وکړه. ده ويل چې حقيقت د کوم غورځنگ يا سازمان له لارې نه شي ترلاسه کېدلی، ځکه چې سازمان د ازاد لتون په ځای په انسان کې د تعصب ذهنيت پيدا کوي. خو نن ورځ هم د کرشنا مورتې په غونډو کې ډېری گډون کوونکي د تيوسوفیکل ټولنې غړي وي.

د اوسني عصر انسان يو ځل بيا په روحانيت رامات شوی دی. خو خپل روحاني لتون د مذهب په ځای نفسياتو ته په مخه کړی دی.

آغلې بلاواتسکي په ۱۸۷۳ کې د بحري جهاز له لارې امريکا ته روانه وه. له دې سره د لومړۍ درجې ټکټ و. دې وليدل چې په بندرگاه کې يوه ډېره بې وزلې ښځه د افسوس او حسرت په حال کې پرته ده. له پوښتنو وروسته معلومه شوه، چې مېړه يې په امريکا کې مزدور دی او دې له خپل ماشوم سره د دريمې درجې ټکټ اخيستی و، تر څو په خپل مېړه پسې امريکا ته ځان ورسوي. خو د جهاز مسؤلينو ورته ويلې و، چې دا ټکټ جعلی دی، کوم چا په درغلۍ کې پيسې ترې وهلې او جعلی ټکټ يې ورکړی دی. بلاواتسکي سمدستي د لومړۍ درجې ټکټ واپس کړ او د دريمې درجې دوه نيم ټکټونه يې واخيستل او له ښځې او د هغې له بچي سره يې په عادي کلاس کې امريکا ته سفر وکړ.

آيا موږ دې آزمويڼې ته تيارى نيولى دى؟

شفيق احمد صاحب - انباله، ډيلي

د قيامت په ورځ به د انسان پښې تر هغو پورې له ځايه ونه ښوري، چې د پنځو شيانو پوښتنه ترې نه وي شوې:

- عمر دې په کومو کارونو کې تېر کړ؟
- خپله ځوانی دې چېرې وکاروله؟
- مال دې له کومو لارو لاسته راوړ؟
- مال دې په کومو لارو مصرف کړ؟
- په ترلاسه کړي علم دې څومره عمل وکړ؟

راوي: حضرت ابن مسعود رض — ترمذي

په مدينه کې د درې مذاهبو کانفرنس

د اسلام پيغمبر د جومات دننه نامسلمانانو ته په خپله طريقه د عبادت کولو اجازه ورکړه. نن ورځ د پيغمبر ص د منونکو حال دا دی، چې دا خبره يې هم زړه نه مني، چې د نورو مذاهبو خلک دې جومات ته راشي او د الله تعالی له لوري ښودل شوی عبادت دې په خپلو سترگو وگوري.

د هجرت په لسم کال د نجران (يمن) د عيسويانو يوه ډله مدينې ته راغله. تر دې وخته پورې مدينه د اسلام مرکز گرځېدلې وه. خو يهود لا هم په لوی شمېر په کې مېشت وو. مدينې ته چې د شپېتو ممتازو عيسويانو وفد ورسېده، نو يهود يې هم ليدو ته راغلل او په دې ډول دغه ناسته له عملي پلوه د خپلې زمانې د درې لويو مذاهبو په يوه کانفرانس بدله شوه. نو ځکه ډاکټر هيکل دې ناستې ته د «مؤتمر الاديان الثلاثة» نوم ورکړی دی. (حياة محمد، ۲۳۴ مخ)

ابن اسحاق په خپل سيرت کې ليکلي دي:

قدم على رسول الله ﷺ وفد نصارى من نجران ستون راكبا فيهم اربعة عشر رجلا من اشرافهم، فدخلوا عليه مسجده حين صلى العصر و قد حانت صلاتهم فقاموا في مسجده، فقال رسول الله ﷺ دعوهم فصلوا الى المشرق.

ژباړه: نبي کریم ﷺ ته د نجران د عيسويانو وفد راغی. هغوی شپېته تنه سواره وو، او په دې ډله کې يې څوارلس د عيسويانو اشراف هم وو. دوی مسجد نبوي ته د مازديگر مهال ورسېدل (غالبان د يکشنبې ورځ به وه) او د دوی د لمانځه وخت داخل شوی و. دوی په مسجد نبوي کې د خپل لمانځه لپاره ودرېدل. او مخونه يې (د مسلمانانو برعکس) د ختيځ په لوري اړولي وو. (خلکو غوښتل چې منع يې کړي خو) نبي کریم ص وفرمايل چې په خپل حال يې پرېږدئ.

په دې سره يوې خوا ته اسلام له ځانه رواداري او واقعيت‌بينې وښودله او بلې خوا ته عيسويانو او يهودانو دا وکړل، چې هغوی په خپلو منځونو کې او د مسلمانانو په خلاف د مناظرې په انداز کې مذهبي بحثونه راواخيستل. د ابوالانبياء حضرت ابراهيم عليه السلام يادونه چې راغله، نو يهودو وويل: ابراهيم يهودي و، عيسويانو ځواب ورکړ، چې غلطه خبره مو وکړه، ابراهيم عيسوي و. په دې شېبه کې نبي کریم ص په نرمه او خوږه ژبه ورته وويل، چې تاسې د ابراهيم عليه السلام په اړه ولې بحثونه کوئ، تورات او انجيل خو له هغه نه وروسته نازل شوي دي. نو بيا هغه يهودي يا عيسوي څرنگه کېدلی شي؟ حقيقت دا دی، چې ابراهيم نه يهودي و، نه عيسوي. هغه خو د خدای رښتونی موحد او خدای ته غاړه ايښودونکی و. (آل عمران - ۶۷)

د مدينې په ياده ناسته کې همدغه ډول بحثونه روان وو. يو ځل يهودو نبي کریم ص ته وويل: «محمده! آيا تاسې غواړئ، چې مور هم هماغسې ستا عبادت وکړو، څرنگه چې عيسويان د عيسی عبادت کوي؟» د نجران يوه عيسوي په دې خبرې پسې زياته کړه: هو، مور هم له تاسې نه په دې هکله پوهېدل غواړو. نو ووايئ، چې ستاسې مقصد څه دی؟ نبي کریم ص وفرمايل: خدای ته پناه وړم له دې چې خلک له الله نه پرته د بل چا عبادت ته دعوت وکړم.

ابن هشام ليکلي دي، چې د نجران خلک چې مدينې ته راغلل او يهودان پرې راټول شوو، نو دواړو د يو بل غلط ثابتولو ته ملاوې وټرلې:

فقال رافع بن حريملة ما انتم على شئ و كفر بعيسى و بالانجيل، فقال رجل من اهل نجران من النصارى اليهود ما انت على شئ وجد نبوة موسى و كفر بالتوراة

ژباړه: رافع بن حريمله يهودي وويل، تاسې پر هېڅ شي هم نه ياستئ او له عيسی او انجيل نه مو انکار وکړ. د نجران يوه عيسوي وويل، تاسې پر هېڅ شي هم نه ياستئ او له موسی او تورات نه مو انکار وکړ.

د اسلام پيغمبر وليدل، چې خبرې او دلايل د حق خبرې په سپيناوي کې پاتې راغلي دي، نو د مباحلې طريقه يې غوره کړه. په قرآن کریم کې حکم راغلی دی چې «نو څوک چې په دې کې ناندري درسره وهي، وروسته له هغه علمه چې درته راغلی نو ورته وايه راځئ چې راوغواړو زموږ زامن او ستاسو زامن او زموږ ښځې او ستاسې ښځې او مور په خپله او تاسو په خپله بيا زاري او عاجزي وکړو او په دروغجنو د الله لعنت ووايو.» پيغمبر صلى الله عليه وسلم دا خبره وفد ته وکړه او له دې خبرې سره يې فاطمه، علي، حسن او حسين راوستل او ميدان ته يې مخه کړه. خو د نجران عيسويانو زړه ونه کړ، چې په دې معامله کې برخه ورسره واخلي. هغوی اعلان وکړ، چې مور تر اوسه پورې ستاسې مذهب ته غاړه نه ږدو، البته د اسلامي حکومت سياسي اقتدار منلو ته تيار يو.

ښاغلي وليم ميور د دې پېښې په تړاو ليکلي دي:

«په ټول داستان کې د محمد ص د ايمان ټينگوالی له ورايه څرگند دی، او د هغه د دې عقيدې گواهي هم روښانه ده چې د ده تعلق د غيبو له عالم سره تړلی دی. نو ځکه حق ټول د محمد په خوا دی.» (لائف آف محمد، ۲۶۰ مخ)

مبارک کار

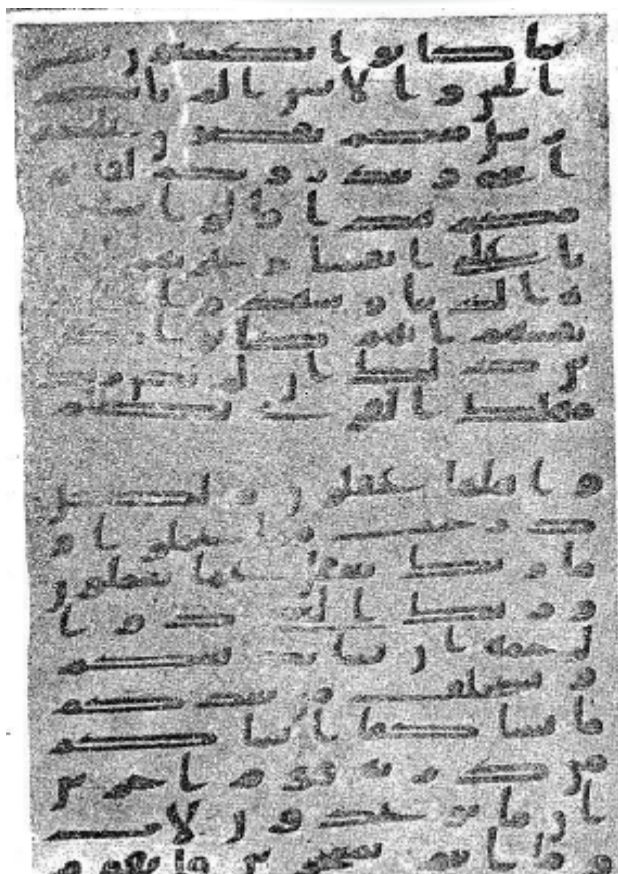
پرتاپ ورځپاڼې (۱۲ اکتوبر ۱۹۷۶) په خپله سرمقاله کې د محمد علي کلي په هکله لیکلي و:

«د محمد علي غونډې لوبغاړي ډېر کم وي. د بوکسینګ لوبې محمد علي ته د میلیونري تاج ور په سر کړ. اوس یې په ذهن کې اسلام ته د خدمت فکر راپورته شوی دی. دا مبارک کار دی. اوس به دا گورو، چې آیا د اسلام له خدمت نه خو به هم هماغسې انحراف نه کوي، څرنگه یې چې د تقاعد اخیستو له اعلانونو کوي.»

څومره عجیبه خبره ده. مسلمانان هغه ټول کارونه کوي، چې نور خلک یې نامبارک گڼي. البته د هغه یوه کار لپاره متې نه رانغاړي، چې نه یوازې د دوی تر ټولو لویه مذهبي فریضه ده، بلکې پردي هم چمتو دي، چې د مبارک کار نوم ورته واخلي.»

د کتاب نړۍ

حضرت عثمان د خپل خلافت په دوهم کال ۲۵هـ کې د قرآن کریم د جمع کولو کار وکړ. د صدیق اکبر چمتو کړی مصحف، چې له حضرت حفصه سره خوندي و، هغه یې راوغوښته، او د زید بن ثابت تر نظر لاندې یې شپږ نسخې برابرې کړې. یوه یوه نسخه یې د شام، بصرې، کوفې، مکې او مدینې خلکو لپاره ځانگړې کړه او حکم یې ورکړ، چې له دې پرته دې نور ټول مصحفونه له منځه یووړل شي. او یوه نسخه حضرت عثمان له ځان سره کېښودله. د دې اړتیا ځکه پېښه شوه، چې د قرآن کریم په قرأت کې اختلاف پیدا شوی و. مثلاً یزید نخعي وايي، چې زه د ولید بن عقبه په زمانه کې په یوه جومات کې ناست وم. یوه کس غږ وکړ، څوک چې د ابو موسی په قرأت قرآن کریم تلاوت کوي، هغه دې د باب کنده حلقې ته راشي. بل اواز وکړ، څوک چې د ابن مسعود په قرأت قرآن لولي، هغه دې د دار عبدالله حلقې ته راشي. د دواړو ډلو د سورې بقرې په یوه آیت کې اختلاف و. یوه لوري به اتمو الحج والعمرة للبيت لوسته. بل لوري اتمو الحج والعمرة لله. دغه ډول اختلافات ډېر زیات پیدا شوو. او خلکو به په هغه چا د کفر ټاپه وهله، چې قرأت به یې د دوی د خوښې له قرأت سره مختلف و.

ته يووره، له هغه وروسته دا نسخه همدلته په سمرقند کې پاتې وه. بيا په ۱۹۱۷ کې له اشتراکي انقلاب وروسته تاشقند ته ولېږدول شوه.

ان هذا المصحف الموجود عندنا هو احد المصاحف العثمانية التي بعث بها الا الامصار ان لم نقل انه نفس المصحف الامام اذ دعوى ذلك يحتاج الى نصوص صريحة (۴۰مخ)

«هغه مصحف چې نن له مور سره دی، که دا هماغه مصحف نه وي، چې حضرت عثمان به تلاوت کاوه، نو لږ تر لږه دا له هغو مصحفونو نه خامخا دی، چې ده چمتو کړل او بېلا بېلو ښارونو ته يې واستول. په دې چې له مور سره داسې ښکاره دلايل نشته، چې د هغوی له مخې دغه نسخه د عثمان شخصي مصحف وگڼو.»

دا مصحف ټول ۷۰۶ مخونه لري. اوس يې يوازې ۵۵۲ پاڼې پاتې دي. نورې يې خلکو د تبرک په توگه ترې ايستلې دي. که هغوی خبر وای، چې دا نسخه تبرک نه دی، بلکې د اسلام تاريخي لاسوند دی، نو هغوی به هېڅ کله دا کار نه وکړی. د دين غلط تصور دين ته څومره نقصان رسولى دی.

خوندي وه. بيا له بني اميه سره اندلس ته ورسېده. په اندلس کې چې اسلامي حکومت راپنځ شو، نو له هغه ځايه فاس ته ولېږدول شوه. د ابن بطوطه د قول په اساس په اتلسمه هجري پېړۍ کې هم دا نسخه په فاس کې وه او د وينو څاڅکي پرې لگېدلي وو. ځينې نور بيا د ابن بطوطه په قول کې شک کوي. ابن کثير په فضائل القرآن (۴۹ مخ) کې ليکلي دي، چې د عثماني مصحف يوه نسخه ما په دمشق کې ليدلې وه. دا ډېره اعلى ليکل شوې نسخه وه.

په تاشقند کې اوسنۍ نسخه د تيمور په زمانه کې په سمرقند کې وه. په ۱۸۶۸ز کې چې کله روس په سمرقند غلبه ترلاسه کړه، نو د زار له امر سره سم دغه نسخه د پيترز برگ ميوزيم ته ولېږدول شوه. د ۱۹۱۷ له اشتراکي انقلاب وروسته مسلمانانو له لينن نه دغه نسخه بېرته وغوښتله، چې بيا د لينن په امر باندې دغه نسخه تاشقند ته ورسېده.

د حضرت عثمان د ځانگړي مصحف په خونديتوب کې چې کوم خلک شکمن دي، د هغوی شک په څو مواردو ولاړ دی. برزنجي په خپل کتاب «نزهة الناظرين» کې ليکلي دي، چې اوسمهال څلور نسخې ژوندۍ دي (په مکه، مدينه، قاهره او پتروگرېډ کې) او د څلور واړو په هکله د عثماني مصحف ادعاوې کېږي. د حيراني ځای دا دی، چې په څلور واړو نسخو کې په فسيکفيکههم الله آيت باندې سره نښه لگېدلې ده. حال دا چې دغه ډول نښه يوازې په يوه نسخه امکان لری شي. (د تر بحث لاندې کتاب ليکوال په دې فکر دی، چې وروسته خلکو په خپلو نسخو باندې د تبرک له مخې په پورتنۍ آيت باندې سره نښه لگولې ده.) دغه راز، له بعضي روايتونو نه معلومېږي، چې په عثماني مصحف کې ولات حين مناص (ص: ۳) په ولا تحين ليکل شوی دی. حال دا چې په پورتنیو درې مصحفونو کې ولات حين ليکل شوی او داسې نور. د ليکوال دغه هڅه د ستاينې وړ ده، چې په ډېره خواري يې دواړه ډوله دليلونه او روايتونه راټول کړي دي. خو په پای کې يې چې کومه پايله رايستې ده، هغه همدا ده، چې د تاشقند په ميوزيم کې اوسنۍ نسخه اصلي عثماني نسخه ده. د ليکوال خبرې په لاندې ټکو کې رالندولی شو:

۱- ابن قتيبه د عثماني مصحف تر طوس پورې د رسېدو خبره کړې ده. له «تاريخ سمرقند» نه ښکاري، چې د حضرت عثمان د يوه خپلوان نوم سعيد و. هغه دغه نسخه په ۵۴هـ کې سمرقند ته وړې.

۲- ابن بطوطه ليکلي دي، چې په بصره کې يې عثماني مصحف ليدلی وو. اټکل دا دی، چې تيمور چې کله په بصرې قبضه وکړه، نو هغه نسخه يې ځان سره سمرقند

د کاینات ستره او هیبنوونکې کارخونه د دې گواهي ورکوي، چې دا کاینات چلوونکی لري

دی. ستورپوهان په دې اند دي، چې د اسماني اجرامو ترمنځ د کشش قوه د دې ټینګښت سبب ده. زموږ د کهکشان سور د ستورپوهنې د اندازې له مخې یو بیلین نورې کاله دی؛ یانې ۵۸۶،۵۶۹،۶۰۰،۰۰۰،۰۰۰،۰۰۰ میله.

لر د دې کهکشان نسبتا کوچنی ستوری دی، چې د تودوخې درجه یې څوارلس میلیون ډګري سانتي ګراد ده. د لر په شاوخوا کې نهه ستوري څرخېږي او په دې سربېره د بې شمېره وړو، وړو ستورو یوه حلقه هم له لر نه را تاوېږي. زیاتره ستوري خپلې سپوږمۍ هم لري. زموږ ځمکه ۱ سپوږمۍ، مریخ ۲، مشتري ۱۳، زحل ۱۰، اورانوس ۵ او نیپتون ۲ سپوږمۍ لري. په دې سربېره سل بیلینونه لکې لرونکي ستوري هم زموږ د شمسي منظومې برخه دي او مریخ له ځمکې نه ۴۹ میلیونه میله واټن لري.

د لر قطر ۸۶۴۰۰۰ میله دی او د لمریز نظام د کتلې ۹۹ سلنه برخه لر جوړوي. د لر کتله، د ځمکې له کتلې نه ۳۰۰،۰۰۰ چنده زیاته ده.

د لمریز نظام دروني ستوري (عطارد، زهره، مریخ، ځمکه) شاوخوا یو حجم لري. ورپسې څلور لویې سیارې مشتري، زحل، اورانوس او نیپتون دي. پلوتو، چې وروستی سیاره ده، حجم یې شاوخوا له ځمکې سره برابر دی.

د کایناتو د حرکت نظام تر نه اټکلېدونکې بریده هیبنوونکې او حیرانوونکې دی. سپوږمۍ له خپلې سیارې نه راڅرخېږي. سیاره له لر نه، لر خپل ټول نظام ورسره اخیستی او د کهکشان په قاب په حرکت کې دی. بیا کهکشان له خپلو ټولو وسعتونو او بې شمېره ستورو سره په لا ډېره پراخه دایره کې څرخېږي. دا حرکت دومره عجیبه دی، چې بعضي وختونه یو بشپړ کهکشاني نظام د حرکت په حال کې د بل کهکشاني نظام له منځ نه تېر شي او د دواړو ترمنځ هېڅ حادثه او تصادم

شمسي منظومه یا لمریز نظام د اسماني اجرامو ټولګې ته ویل کېږي، چې په مابین کې یې یو روښانه ستوری ځلېږي او شاوخوا یې ناروښانه سیارې په ځانګړو مدارونو کې څرخېږي. تر دې دمه یوازې یو شمسي نظام پېژندل شوی دی چې زموږ ځمکه هم په همدې نظام کې ده. خو د ستورپوهانو اټکل دا دی، چې په کایناتو کې به ممکن دغه ډول یو میلیون نور شمسي نظامونه هم وي.

د کهکشانونو نظام هغې ټولګې ته ویل کېږي، چې روښانه ستوري د یوه ځانګړي نظام له مخې حرکت په کې کوي. موږ ته نږدې کهکشان د شپې له خوا د سپینې کرنې غوندې ښکاري، په دې کهکشان کې شاوخوا سل بیلینونه ستوري دي او زموږ شمسي نظام هم په همدې کهکشان کې دی.

که انسان د کاینات په پراختیا غور وکړي، نو خپل ځان به دومره کوچنی په سترګو ورشي، چې د خپل لویوالي خیال به د ملنډو تر بریده بې معنا ورته ښکاره شي

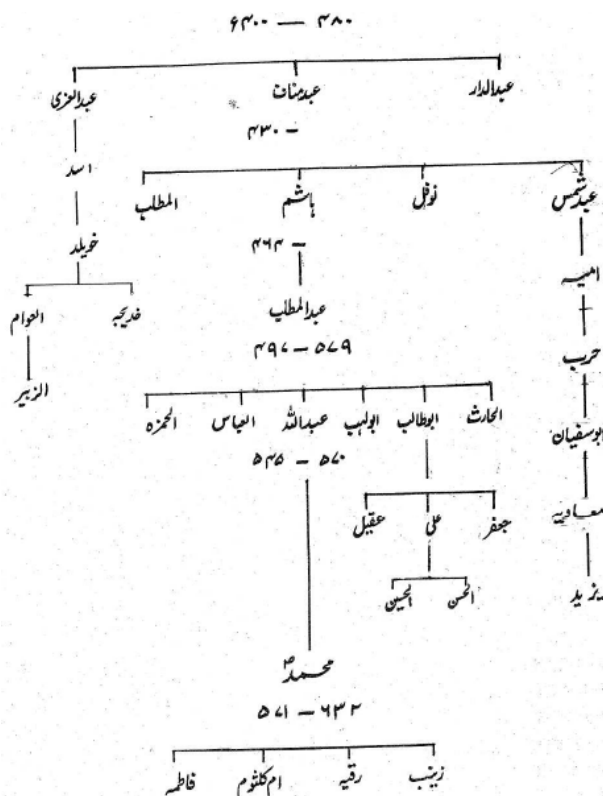
لر زموږ د کهکشان په قاب کې له خپلو ټولو ستورو سره په یوه ثانیه کې د ۱۷۵ میله په سرعت سره منډې وهي. زموږ کهکشان دومره پراخه دی، چې له دې لوړ سرعت سره، سره زموږ شمسي نظام چې د کهکشان له مرکز نه یو دوران پوره کوي، نو ۲۰۰ میلیونه کاله وخت نیسي. په کاینات کې دې ته ورته تر یوه بیلین نه هم ډېر کهکشانونه څپې وهي او په هر کهکشان کې څو بیلینونه خورا ستر ستوري جوړلېږي.

د یوه کهکشان په منځ کې ستوري له یو بل نه دومره لرې وي، چې زموږ لر ته د ډېر نږدې ستوري رڼا چې په یوه ثانیه کې ۱۸۶۰۰۰ میله په سرعت سره حرکت کوي، تر ځمکې پورې په څلور کاله کې را رسېږي.

د اسماني اجرامو دغه دومره ستر نظام څه شي ټینګ کړی

هم نه رامنخته کبړي.

ډول زړورو خلکو ۹۰ زره سرونه وشیندل شوو. حقیقت دا دی، چې که دراشده خلافت په پای کې خپلمنځي جگړې نه وای پیل شوې، نو د ځواک او زور کوم بې ساری سېلاب چې له عربي نړۍ راپورته شو، هغه به د اسیا، افریقا او اروپا ټولې سیمې د توحید په سیمو بدلې کړې وې. یوازې استرالیا او امریکا به ممکن د استثنا په توگه پاتې وو، چې په پخوا زمانو کې له پراخو سمندرونو نه اخواته اوبتل د امکان وړ خبره نه وه.

هغه څه وو چې د دې سېلاب مخ یې د «بل» په ځای «خان» ته بدل کړ. دا خبره به تر ډېره بریده سمه وي، چې د دې سبب یوه کورنۍ جگړه وه، چې پراخه شوه او د ملي جگړې رنگ یې واخیست او بالاخره په ټول اسلامي تاریخ خپره شوه.

په ۲۰۷ز کې د عرم سېلاب له لاسه په یمن کې ډېره لویه تباهي راغله. د دې ځای اوسېدونکو خپل وطن پرېښوده او نورو سیمو ته یې مخه کړه. په دې خلکو کې خزاعه قبيله مکې ته راغله او د حضرت اسماعیل (۱۹۳۷ - ۲۰۷۴ ق م) اولاده یې له سیمې وشړله او مکه یې ونيوله. وروسته د دې سیمې ځایي اوسېدونکي یوې او بلې ته خوا تیت او پرک شو. شاوخوا دوه نیم سوه کاله په مکه باندې د خزاعه قبیلې ولکه ټینگه وه. قصی بن کلاب لومړنی شخص و، چې د قریشو پاشلی ځواک یې بېرته یو موټی کړ او په ۴۴۰ز کې یې له جگړو وروسته له خزاعه قبیلې نه د مکې سرداري بېرته واخیسته.

قصی خانه کعبه ورغوله. د رفاده، سقایه، حجابه او قیاده منصبونه یې ایجاد کړل. د ملي نښې په توگه یې لواء جوړه کړه. د ملي شورا بنسټ یې کېښوده، چې دارالندوه به یې بلله. طبیعي ده، چې له دې ټولو هڅو وروسته قصی ته د ټولو قریشي قبیلو سرداري په گوتو ورغله.

له قصی نه وروسته د قریشو سرداري د ده په زامنو کې روانه وه، خو په دریم نسل کې د قصی په کورنۍ کې د واک په سر شخړې شروع شوې. د قصی لمسی هاشم ډېر هوښیار او برجسته سړی و. ده د تجارت له لارې نه یوازې خپله شتمني زیاته کړه، بلکې قریش یې هم د بین المللي

محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم بن عبدمناف بن قصی بن کلاب بن مره بن کعب بن لوی بن غالب بن فهر بن مالک بن کنانه بن خزیمه بن مدرکه بن الیاس بن مضر بن نزار بن معد بن عدنان

یوه کورنۍ جگړه چې په ټول تاریخ یې سیوری خپور شو

د قادسیې په جگړه (۱۱۴هـ) کې چې د دواړو خواوو لښکرو یو بل ته سنگرونه ټینګ کړي وو. له ایراني لښکر نه یو مشهور توریالی په خپل اس د جنگ ډگر ته راووت. له اسلامي لښکر نه عاصم بن عمرو د مقابلي لپاره ور وړاندې شو. د دوی دواړو ترمنځ لا یو څو وارونه شوي وو، چې ایراني عسکر پښې سپکې کړې. عاصم بن عمرو له شا ورپسې ورغی. ایراني شهسوار د خپل لښکر لومړني صف ته نږدې شوی و، چې عاصم بن عمرو پرې ور ورسېده او د هغه اس یې له لکۍ نه راوښو او را ویې گرځاوه. سړی یې له اس نه راپورته کړ او په زور یې په اس باندې خپلې مخې ته کېناوه او بیا یې اس ته پونده ورکړه او له خپل لښکر سره یو ځای شو.

د صفین او جمل (۳۶هـ) په خپلمنځي جگړو کې د دغه

او کله یې چې لس زره کسيز وسله وال پوځ مخې ته تېر شو، نو په ابو سفیان د وېرې کبفیت راغی، او ویې ویل: «لقد اصبح ملک ابن اخیک الغداة عظیما». د وراره واکمني دې نن ورځ ډېر ستره شو.

د عبدمناف د کورنۍ په دې دوو څانگو کې کشمکش دومره ډېر و، چې د جاهلیت په زمانه کې یو کس له یو څه سودا سره مکې ته راغی. یو کس د خریداري لپاره سودا ترې واخیسته، خو پیسې یې ور نه کړې او نه یې سودا بېرته ورکړه. هغه سړی یوې غونډۍ ته وخوت او چیغې یې شروع کړې. دا خبره د عربو د شان او دبدبې ډېره خلاف وه. نو د بنو هاشم ځینو کسانو د سوداگر مرستې ته راودانگل. هغوی په خپلو منځونو کې ژمنه وکړه، چې که په مکه کې کوم مسافر یا پردی وځورول شو، نو دوی ټول به یې پوره ملاتړ کوي. د بنو هاشمو په دې معاهده کې بنو اسد، بنو زهر، بنو تیم هم ورشریک شوو. خو د عبدشمس کورنۍ له بنو هاشم سره د خپلې کرکې او کینې له امله په دې تړون کې برخه وانه خیسته.

د تاریخ په کتابونو کې چې دغه ډول پېښې لیدل کېږي، هغه په اصل کې د بنو امیه او بنو هاشمو ترمنځ د همدغسې کورنیو کشمکشونو نمونې وي.

د قصی بن کلاب د کورنۍ په دې دوو څانگو کې د سردارۍ په سر کرکه روانه وه، او زیاتره وختونه به یې وړې او غټې جگړې هم کېدلې. تر دې چې د هاشم په کورنۍ کې پیغمبر سترگې وغړولې. اوس نو د اموي کورنۍ په زړونو کې د کرکې لمبې لا زورورې شوې.

دوی لومړی د نبوت مخالفت وکړ او هڅه یې وکړه، چې په دې ډول بني هاشم ته ټیټه وښيي. خو کله چې نبي کریم ص خپلو ټولو مخالفینو ته ماتې ورکړه او په مکې باندې یې قبضه ترلاسه کړه، نو ښکاره شوه، چې نور د نبوت مخالفت کول کومه گټه نه لري. نو ابوسفیان، د ده زوی معاویه او نورو امویانو اسلام ته غاړه کېښوده، خو بیا هم په دوی کې دا احساس پاتې و، چې له نبوت نه وروسته به سیاسي اقتدار د بنو هاشمو لاسونو ته نه ورپرېږدو.

تاجرانو مقام ته ورسول. ده د خپلو ورونو په مرسته د غسان او حبشې له پاچاهانو او د یمن، عراق او فارس له حکومتونو سره تجارتي تړونونه وکړل او خصوصي امتیازات یې ترې لاسته راوړل. د روم قیصر نه یې هم دا اجازه ترلاسه کړه، چې د قریشو تجارتي مالونه به له مالېې پرته د شام او فلسطین هېوادونو ته تېرېږي. نو په دې سره د قریشو تجارتي قافلې به په اوږې کې شام ته تللې، ځکه چې دغه سیمه یخه او سرسبزه وه او د ژمي په موسم کې به یې یمن ته سفرونه کول، چې گرمه علاقه وه. (قریش: ۲) هاشم د خپلو تدابیرو له لارې د قریشو اقتصاد ته ډېره زیاته وده ورکړه او په پایله کې یې په ټوله قبیله کې لویې او عظمت ومنل شول.

د هاشم دې درناوي او پرمختگ د دغې کورنۍ په بله څانگه کې د ده په خلاف کینه او قسات ته لاره جوړه کړه. د هاشم ورور عبدشمس، خو په تېره بیا د عبدشمس زوی امیه د هاشم سرداري هېڅ نه خوښوله. امیه له خپل تره نه د سردارۍ د تروړلو ډېرې زیاتې هڅې وکړې، خو په دې موخه کې یې بری په برخه نه شو تر دې چې په همدې غم او خفگان کې یې یو ځل مکه پرېښوده او شام ته یې مخه کړه او لس کاله یې همالته تېر کړل.

له هاشم نه وروسته یو ځل بیا د ده زوی عبدالمطلب د خپلې دبدبې او وړتیا له امله د قریشو سردار شو او د امیه اولاده بیا هم تش لاس پاتې شوه. په دې ډول واک د قصی په هاشمي څانگه کې پاتې شو او د اموي څانگې ژبه پرې لمده نه شوه.

په ۸ هـ کې چې کله رسول الله ﷺ له لسو زرو صحابوو سره د مکې د فتحې لپاره روان شو، نو په یوه ځای کې یې خپل تره عباس رض ته وویل، چې ابوسفیان درسره واخله او په لاره کې پاس په کومه غونډۍ کېنئ، تر څو ابوسفیان، چې د بدر له غزوې وروسته د قریشو تر ټولو لوی رهبر و، د اسلامي پوځونو ننداره وکړي. حضرت عباس همداسې وکړل. حضرت عباس چې ابوسفیان ورسره کړ او د یوې تنگې غرنۍ لارې په خوا یې حرکت وکړ او هلته یې د کېناستو لپاره ورته وویل، نو ابوسفیان یو څه اندېښمن شو او وارخطا یې له خولې ووتل: «غدرأ یا بني هاشم» بني هاشمه! آیا د درغلۍ اراده لرئ؟

حقوقو رپرېدل هېر کړي. له دننه څخه د دوی په زړونو کې تل د مخالفت اورونو لمبې وهلې. تر هغو چې د ۱۳۲ هـ کال پای د یوه بل انقلاب شاهد هم شو، چې بنو عباس د ایرانیانو په مرسته بنو امیه ته د پای ټکی کېښوده.

د بنو امیه فتنه ډېره زیاته تونده وه. خو دغه فتنه په ټوله کې سیاسي فتنه وه. نو ځکه له سیاست سره د دې فتنې جرړې هم وچې شوې. خو بنو هاشم یوه بله تېروتنه دا وکړه، چې د دې لپاره چې خلافت د خپل ځان لپاره منحصر کړي، نو خلافت یې د عقیدې مسئله وگرځوله. دغې تېروتنې یوې سیاسي مسئلې ته مذهبي حیثیت ورکړ او دا امکان یې د تل لپاره د مرغۍ پی کړ، چې د نورو سیاسي جگړو په څېر دا جگړه یوازې مهالنۍ نقصان ورسوي او د راتلونکو نسلونو لپاره مازې د تاریخ یوه پاڼه پاتې شي.

سیاست په مذهب باندې د بدلولو دغې غلطې اسلام ته دومره تاوانونه اړولي دي، چې شمېر یې ناشونی دی. مثلاً د موضوع حدیثونو د جوړولو فتنه تر ټولو له مخه د همدغې انگېزې له مخې راپورته شوه او دواړو خواوو بې شمېره حدیثونه اختراع کړل. یوې خواته بنو هاشمو د حضرت علي په فضیلت کې دا حدیث راوایسته:

«انا مدینة العلم و علی بابها» زه د علم ښار یم او علي د دې ښار دروازه ده.

بل خواته مقابل لوري هم له ځانه یو حدیث اختراع کړ او ویې ویل چې بشپړ حدیث په دې ډول دی:

«انا مدینة العلم و ابو بکر اساسها و عمر حیطانها و عثمان سقفها و علی بابها»

زه د علم ښار یم، ابو بکر یې ستنه ده، عمر یې دېوال دی، عثمان یې چت دی، علي یې دروازه ده.

له دغو ډول شیانو نه چې اسلام ته څومره زیان واوښته، د هغه جبران اوس ناشونی دی. خو دا د الله تعالی لوی فضل دی، چې د خپل ځانگړي رحمت له مخې یې قرآن کریم خوندي وساته. که داسې نه وای شوي، نو په دغو جگړو او دغو فتنو کې به اصل دین ورک شوی وو او د الله تعالی بندگان به تر قیامته پورې په سوچه حقیقت باندې له پوهېدو بې برخې پاتې وو.

حضرت عمر رض له ځان نه وروسته علي بن ابی طالب د خلافت لپاره ډېر وړ کس لیده. خو د همدې اندېښنې له مخې یې حضرت علي د خلافت لپاره نه شواي نومولی. حضرت عثمان د امیه کورنۍ په یوه ځانگه پورې تعلق درلوده، نو د هغه له شهادت نه وروسته چې حضرت علي خلیفه وټاکل شو، نو د بنو امیه لپاره دا خبره د زغم وړ نه وه. د حضرت عثمان له شهادت وروسته د قصاص مسئلې سمدستي دوی ته یوه کامیابه سیاسي حربه په لاس ورکړه او د دغې جذباتي نعرې په سر یې لوی شمېر مسلمانان په خپل ځان راټول کړل. سره له دې چې په دې هڅه کې بریالي نه شول، چې څلورم خلیفه د خلافت له منصب نه لرې کړي، خو معاویه بن ابی سفیان بن حرب بن امیه له خپلې گورنري نه گټه پورته کړه او د اسلامي قلمرو له نیمایي نه ډېره برخه یې له سیاسي پلوه بېله کړه. د حضرت عثمان د شهادت په نوم دوی په خلکو کې داسې اور ته پوکی ورکړ، چې خلکو د لېونیانو غوندې حضرت علي هم وواژه. د جمل او صفین په جگړو کې چې د ۹۰ زره مسلمانانو سرونه وپاشل شوو او تر لسو کلونو پورې د اسلام د توسیع سېلاب په ټپه ودرېده، هغه په اصل کې د امویانو او هاشمیانو د همدغې کورنۍ جگړې ثمره وه، چې ټول اسلامي امت یې په خپلو لمبو کې لولپه کړ.

حسن بن علي په دې راز ډېر ښه پوهېدلی وو، همدا وجه ده چې حسن د امیر معاویه په حق کې له خلافت نه تېر شو او خپل کشر ورور حسین بن علي ته یې هم مشوره ورکړه، چې د خلافت له مسئلې نه دې ځان بالکل گوښه کړي ځکه چې خلک دې ته تیار نه دي، چې نبوت او خلافت دې دواړه په علوي کورنۍ کې یو ځای سره وویني. خو د حضرت حسین رایه دا وه، چې د حق لپاره خپل سر په ورغوي کې ایښودل د باطل په مخکې له سر ټیټولو نه بهتر دی. همدا وه، چې حضرت حسین د خلافت په لاره کې خپل سر څار کړ. دا پېښه په ۶۱ هـ کال کې پېښه شوه.

له هغه وروسته اموي واکمنۍ رامنځته شوه. خو بنو امیه چې بنو هاشمو ته په زړه کې کوم بغض او عناد درلوده، هغه وخت په وخت د ملکي چارو په تنظیم کې هم سترگکونه وهل. تر دې پورې چې د دوی دا ذهن جوړ شوی و، چې د هاشم ټوله اولاده له منځه یوسي، تر څو په راتلونکي کې یې د خلافت هېڅ دعواگر پاتې نه شي. دغه علتونه وو، چې یوه داسې فضا جوړه نه شوه، چې بنو هاشم دې د خپلو سیاسي

حدیث (مولانا سید ابو الحسن علی ندوی)

نبوي حدیث یو ډول ډایري او د هغه ۲۳ کلن ژوند گویانه کتاب گڼلی شو، چې حضرت محمد ص د نبوت له سرفرازی وروسته په دې ځمکه تېر کړی دی. دغه محتاط ټول شوی سند مور ته بښي، چې رسول الله ص به څرنگه ژوند تېراوه او د شپې او ورځې چارې یې څه وې. دغه راز د نبوي اخلاقو د باریکیو، عادتونو، لومړیتوبونو، جذباتو، افکارو او قول او عمل په هغو تفصیلاتو پوهېدلی شو، چې د تېرې زمانې بلکې د اوسنۍ زمانې د گڼو معاصرو شخصیتونو په اړه یې هم نه شو موندلی. د حدیثو له لارې هر انسان خپل پیغمبر داسې پېژندلی، د هغه له مجلسونو نه گټه اخیستلی او د مقدسو ساگانو فیض یې ورلی شي، گواکې د هغه په مجلس کې ناست دی او خبرو ته یې غور نیولی دی او له هغه سره یو ځای ژوند کوي. د پېژندنې او معرفت دغه لاره له هغو ټولو خطرونو او مفاسدو پاکه ده، چې په انځورگرۍ او مجسمه سازۍ کې لیدل کېږي او یا یې تېر امتونه ډېر بد هدف وگرځېدل. تېرو امتونو د خپلو پیغمبرانو او روحاني مشرانو د یاد د ژوندي ساتلو په خاطر انځورگرۍ او مجسمه سازۍ ته پناه یووړه او بالاخره یو وخت په ښکاره بت پرستی اخته شول. (منصب رسالت، ۲۱۱)

له مرگ وروسته ژوند

ترې وکړه، نو دې وویل، چې څو کسان مې ولیدل چې راغلل او زه یې د تونل غونډې گرده لاره کې ورسره روانه کړم. په تلو تلو کې یو ځای ته ورسېدو، چې د پاچا دربار لگېدلی و. شاوخوا ته ډېر ښکلي باغونه وو. داسې باغونه ما تر ننه پورې نه وو لیدلي. یو ډېر دروند او د دېدې سړی هم ناست و. مخې ته یې ډېر کتابونه خواره واره پراته وو، چې د خلکو نومونه پرې لیکل شوي وو. چا چې زه ورسره بیولې وم، هغوی زما نوم وروښوده، نو هغه سړي ورته وویل «تاسو غلط کس راوستی دی، دا ژر بېرته ورسوئ.»

او په دې ډول زه بېرته دلته راغلم.

دا کومه نادره کیسه نه ده. «له بلې دنیا نه د بېرته راتگ»

واقعو ډېرو زیاتو خلکو ته ورپېښه شوې ده. تر دې چې په

پر ۲۰ جون ۱۹۷۶ز کال کې له شري مول چند (زوکړه ۱۸۸۸) سره د لیدنې پر مهال هغه راته د خپلې مېرمنې کیسه وکړه. دی د سجن ملتان اوسېدونکی و، خو په ۱۹۴۷ کې ډیلي ته راغی. اوس په نوې ډیلي کې له خپل زوی سره اوسېږي. د ده مېرمنه شریمتي تولسی بایي (۱۹۶۵-۱۸۹۰) ډېره ښه او مذهبي ښځه وه. هغه په ملتان کې په ۱۹۱۹ کې ناروغه شوه. حالت یې نازک شو. تر دې چې یوه ورځ یې د نبض حرکت او ساه ودرېده. خلکو فکر وکړ، چې نوره مړه شوې ده او په پوزه کې یې پښه ورکېښوده او د اخري وخت د رواجونو تیاری یې پیل کړ. دا کیفیت شاوخوا پنځه دقیقې پاتې و، چې ناڅاپه یې وجود په حرکت راغی، ښځې سترگې خلاصې کړې او بېرته را «ژوندی» شوه.

له پاڅېدو سره یې وویل «زه چېرته وم؟» چې پوښتنه یې

حقيقت دا دی، چې د دې نجلۍ يو کوچنی ورور و، چې په کمکينې کې وفات شوی و او نجلۍ ته په دې هکله هېڅ هم نه و ويل شوي.

معاصر تجرباتي ساينس د مرگ يا د بلې دنيا مسئله په دې خبره له سترگو غورځولې وه، چې دا مازې يو خيالي او تصوراتي شی دی او له ساينسي لارې يې مطالعه نه شي کېدلی. خو په اوسنۍ زمانه کې داسې پېښې مخې ته راغلې دي، چې پوهان يې په خپلو تېرو نظرياتو باندې بياکتني ته اړ کړي دي. تر دې چې د مرگ او بلې دنيا د مسئلې د ساينسي مطالعې لپاره په اوسنۍ زمانه کې د علم يوه خپلواکه څانگه منځته راغلې. په تېره په امريکا کې په دې موضوع باندې ډېرې برجسته څېړنې روانې دي او د هغو پايلې د کتابونو او راپورونو په بڼه خپرېږي. هغه امريکايي پوهان چې په دې موضوع کې څېړنې کوي، د ځينو نومونه يې په لاندې ډول دي:

ډاکټره الزابيت کيولر روز

ډوکتور دانيال فريدم

ډاکټر رابرت گبن

معاصره ارواپوهنه کې دا مسئله په مستقل ډول د څېړنې او مطالعې موضوع گرځېدلې ده. په امريکا کې د يوې ډولس کلنې نجلۍ پېښه ثبت شوې وه. دغه نجلۍ يو ځل له مړينې وروسته بېرته راژوندۍ شوې وه. بيا يې په حيرانه او پېرېشانه حالت کې خپل مور او پلار ته ويلي وو «د مرگ په دره کې مې له خپل ورور سره وليدل. ورور مې ډېر په مينه راسره روغېر وکړ. ما نه غوښتل چې زه د هغه له دنيا نه بېرته راستنه شم. خو هغه زه بېرته دلته را واستولم.» هغې زياته کړه «دا ملاقات زما لپاره ډېر عجيب و. ځکه تر اوسه پورې خو زما هېڅ ورور نشته.» د نجلۍ مور او پلار په دې خبره ډېر زيات حيرانه شوو.

په قرآن کریم کې راغلي: ژر به خپلې نښانې در ونښي بيا به اخرت وپېژنئ. (سوره نمل - پای) په اوسنۍ زمانه کې د ځينو ښکارندو د علمي مطالعې له لارې چې له مرگ نه وروسته د ژوند په هکله کوم دلایل وړاندې کېږي، و دې شي، چې همدغه ډول نښې نښانې به ښکاره شي. زموږ د اوسنۍ دنيا او له مرگ نه وروسته دنيا په منځ کې شايد ځينې کړکۍ خلاصې وي، چې انسان پرې د خپل ژوند راتلونکي پړاو ته تر ننوتو دمخه لا سر ورهسکولی شي.

ډاکټر چارلس گریفیلډ

ډاکټر کارلس اوستس

ډاکټر رابرټ ډین ډی کیسل

پروفیسور ایلنډور هیرالډسن

پروفیسور آین سټیون سن

وفات شوي وو «ترڅو د اخرت د سفر په وخت کې مرسته ورسره وکړي.» که دا خلک په دې دنیا کې د خپل بدن له کوم غړي بې برخې وو، نو د زنکدن په حالت کې به یې داسې محسوسول لکه بدن یې چې له هر اړخه بشپړ وي. مثلاً هغه شخص چې ګوډ به و، هغه به داسې احساسوله، چې دواړه پښې یې رکې و روغې دي.

دغه راز خوبونو هم له مرګ نه وروسته د ژوند په تړاو تجرباتي ثبوت وړاندې کړی دی. داسې ځانګړې پېښې هم ثبت شوې دي، چې یو چا په خوب کې له یوه مړه شوي کس سره لیدلي او خوب لیدونکي ته یې بعضي داسې معلومات او خبرې ښودلې، چې یوازې یو مړ شوی کس پرې پوهېدلی شي.

ډاکټر کسپیل په شمالي کارولینا کې د یوه شتمن کس په اړه راته وویل، چې د هغه څلور زامن وو. دغه کس له خپلو درې زامنو نه په کومه خبره خفه شو او د خپلې وصیت نامې په مرسته یې دغه درې واړه اولادونه په جايداد کې له خپل حق نه محروم کړل. کله چې دی وفات شو، نو لنډه موده وروسته هغه څلورم زوی خپل پلار په خوب کې ولیده، چې د وصیت له مخې ټول جايداد د هغه په نوم لیکل شوی وو. په خوب کې یې پلار د خپلې خوښې له چپو نه یوه چپنه اغوستې وه او ډېر زیات له غوسې او گیلو نه ډک وو او د خبرو په جریان کې یې بیا بیا ځلې د خپلې کورنۍ دنني جیب ته اشاره کوله. د ځوان چې سترګه راخلاصه شوه، نو د خپل پلار هغه کوټ چې د خوب په وخت کې یې اغوستی و، له الماری راوايست او په دنني جیب کې یې لاس ننويست. د زوی یې له حیرانتیا خوله وازه پاتې شوه، چې ویې لیدل چې په جیب کې یې د پلار په لاس لیکل شوې وصیت نامه پرته وه. په وصیت نامه باندې د شاهدانو لاسلیکونه هم شوي وو. او په دغه وصیت کې تېر وصیت منسوخ شوی وو او هغو درې زامنو ته یې هم حق ورکړی وو، چې د خپلې برخې جايداد ترلاسه کولی شي. پلار له مرګ نه لږ دمخه د جايداد د وراثت په هکله خپله

هغه تجربې او مشاهدې چې معاصر انسان دې ته مجبوروي چې له مرګ نه وروسته ژوند د یوه واقعیت په توګه ومني، یو له هغو نه د «مړو شویو کسانو بېرته راتګ» دی. داسې ډېرې زیاتې پېښې ثبت شوې دي، چې له طبي پلوه د یوه کس مړینه تایید شوې وه، خو هغه بېرته دې دنیا ته راستون شوی او حاضر و کسانو ته یې داسې تجربې بیان کړې دي، چې د بلې دنیا وجود پرې ثبوتېده. مثلاً له خپلو مړو شویو خپلوانو سره ملاقات.

یوه عامه مشاهده دا ده، چې انسان د زنکدن په وخت کې خپلو خپلوانو او دوستانو ته اوازونه کوي. که څه هم په دې وخت کې دی د بې هوښۍ په جهان کې وي او د شاوخوا له ژونديو کسانو نه خبر نه وي، خو دی مړو شویو عزیزانو او دوستانو ته داسې اوازونه کوي، ګواکې هغوی په خپلو سترګو ویني، ګواکې هغوی یې په خوا کې ولاړ دي او د دې لپاره یې څنګ ته راغلي دي چې دی بلې دنیا ته ورسره یوسي. ویل کېږي، چې کله انسان خپلو وفات شویو خپلوانو ته نعرې وهل پیل کړي، نو باید پوه شو، چې اخري شېبې یې رارسېدلې دي.

پنځوس کلن ډاکټر روز تر زرو ډېر داسې خلک له نیژدې مشاهده او مطالعه کړي دي، چې د زنکدن په حالت کې گرفتاره وو او ګواکې د اوسنۍ دنیا او راتلونکې دنیا منځ ته رسېدلي وو. دې خلکو ډاکټر ته وویل، چې د زنکدن په وخت کې یې ګڼ داسې ملګري او خپلوان لیدو ته راغلل، چې پخوا

پرېکړه بدله کړې وه. او وصيت نامه يې له سره ليکلې وه او د خپلې بخملي چينې په دننني جېب کې يې اچولې وه. او بيا مخکې له دې چې خپل ټول زامن د خپلې پرېکړې له بدلېدا خبر کړي، له نړۍ نه يې سترگې پټې کړې وې.

دغسې پېښه د يوې ښځې هم ثبت شوې وه. د ښځې عمليات و، او د عملياتو په جريان کې دا پوره بې هوښه وه. خو وروسته ښځې ډاکټران په عملياتو کې له يوې تېروتنې خبر کړل او ډاکټرانو سمدستي خپله تېروتنه اصلاح کړه. په دې سربېره د عملياتو په جريان کې چې ډاکټرانو کومې خبرې کړې وې، د هغو خبرو يو څه برخه يې هم د مسؤل ډاکټر په وړاندې وويله او د ډاکټرانو ډلې يې هم خبرې ورسره تائيد کړې.

ډاکټر فيلډ ويل، چې په همدې وروستيو کې يې د يوې زړې ښځې معاینه کوله. دا ښځه د هډوکي په سرطان اخته وه. او حالت يې مخ په خور روان و. مور د ناروغې د درد د لرې کولو چې هر څومره طريقي عملي کړې، يوې يې هم گټه ونه کړه. خو ناڅاپه مې داسې احساس کړه لکه حالت يې چې ډېر ښه شوی اوسي. له ښځې نه مې د دې ناڅاپي بدلون پوښتنه وکړه. هغې وويل، چې همدا اوس يې وفات شوې مور ليدو ته راغلې وه او دې ته يې وويل، چې ډېر ژر به دواړه سر يو ځای شي. له خپلې مور سره له خبرو وروسته ښځه ډېره زياته پرسکونه وه او څو شېبې وروسته يې ساه ورکړه.

دا او دې ته ورته نورې ډېرې پېښې دي، چې له څېړنې او پلټنې وروسته د علماوو يوې ډلې راتلونکي ژوند د واقعيت په توگه منلی دی. هغوی وايي چې «مور له ناچارۍ دا خبره منو، چې له مرگ وروسته يو بل ژوند هم شته، مور په دې حقيقت د ساينسي تجربو په مټ هم پوهېدلی شو.»

مرگ د ژوند پای نه دی، راتلونکي ژوند ته د ننوتو دروازه ده.

په غربي نړۍ کې د مرگپوهنې (Thanatology) يوه خپلواکه څانگه منځته راغلې، چې په ساينسي ميتود څېړنې او تحقيقات کوي. د دې علم په شاوخوا کې گڼ نور علوم هم پنځېدلي دي. مثلاً د (لوی) عمر ساينس (Gerontology)، اينده پوهنه (Futurology) او داسې نور.

د امريکا ټايم مجلې (۷ جنوري ۱۹۴۷) ليکلي و: «ډېر وخت نه دی تېر شوی، چې د مرگ په هکله به زياتره بحثونه د هغو خاصو کتابونو موضوع وه، چې په اروپا کې به ليکل کېدل او له هغه ځايه به امريکا ته راواردېدل. خو اوس ناڅاپه مرگ په امريکا کې هم ډېره زياته د خوښې وړ موضوع گرځېدلې ده. د ميني سوتا پوهنتون په دې وياړي چې د مرگ د مطالعې يو مرکز يې جوړ کړی دی. يو سي ايل اې هم په خپل چوکاټ کې يو لابراتوار جوړ کړی، چې هدف يې ژوند ته د زيان رسوونکو حالاتو مطالعه ده. په غونډو کې اوسمهال د مرگ موضوع، د جنس او سياست په څېر له همېشه بهار موضوعاتو هم وړ اړولې ده. د اټلانتيک په يوه مضمون کې ويل شوي دي، چې د کتابونو يو نوی ډول پيدا شوی دی، چې د مرگپوهنې کتابونه يې بولي.»

«الرساله» تر نورو پورې ورسوی!

الرساله مازې يوه مياشتنۍ مجله نه ده. د ملت جوړونې او د اسلام د احياء رسالت دی. د الرساله په رسولو کې هلې ځلې کول د الله تعالی په خادمانو کې د خپل نوم ورزياتول دي.

له اسلام نه دمخه د عربو د تاريخ باوري سرچينه قرآن كريم دى نه لرغونى جاهلي ادب

مصري ليكوال ډاكټر طه حسين (۱۹۷۳-۱۸۸۹) د عربو په جاهلي ادب يو كتاب ليكلى دى. دى وايي، چې د عامه باور په خلاف، د لرغونو عربو د ژوند په هكله د معلوماتو بهترينه سرچينه قرآن كريم دى نه جاهلي ادب. دلته د طه حسين د خبرو لنډيز ته تم كېږو.

«زه چې د جاهليت د زمانې په عربو څېړنه كوم، نو امروالقيس، نابغه، اعشى، زهير، قس بن ساعده او اكنم بن ضيفى د اشعارو په لاره هېڅ كله نه ورځم. زه به جاهلي ژوند په قرآن كريم كې لټوم. ځكه له قرآن كريم نه پرته د جاهليت د زمانې تر ټولو رښتيني نقشه بل هېڅ ماخذ هم نه شي انځورولى.»

له مور سره چې د جاهليت د اشعارو كومه زېرمه خوندي ده، له هغه نه د عربو د ژوند يو داسې تصوير سترگو ته درېږي، چې خاموش، بې بنياده، منځ تښى، له مذهبي احساساتو بالكل خالي دى. كه داسې نه وي، نو بيا د امروالقيس، طرفه او عنتره په شاعري كې دا جذبه ولې نه ترسترگو كېږي؟

قرآن كريم د جاهليت د زمانې بيخي يوه جدا نقشه راته ترسيموي. آيا قرآن د روم او ايران ترمنځ د جگړې يادونه نه ده كړې، چې عرب قوم يې په دوو برخو وېشلى و. يوې ډلې د روم خير او ښېگنې ته سينه درېوله. بل لوري د ايران لمنه ټينگه كړې وه. دا ټكى د اوسنيو جاهلي ادبياتو منونكو پر دې گمان د ناسم مهر لگوي، چې عرب قوم له دنيا سره تعلقات نه لرل. تاسو وليدل، چې قرآن كريم په څه ډول د روم او ايران له سياستونو سره د دې خلكو د دلچسپۍ او لېوالتيا يادونه كوي.

په سوره قريش كې له بيروني نړۍ سره د عربانو اقتصادي اړيكې سپړل شوې دي. دا دواړه سفرونه به د خارجي دنيا په لور كېدل. يو د شام په لور، بل د يمن، ايران او حبشه په لور. د عربي پيغمبر سيرت هم راته وايي، چې عرب قوم د باب المندب له تنگنا نه په تېرېدو د حبشه هېواد ته هجرت كړى و. همدا سيرت مور ته وايي، چې دا قوم په حيره تېر شو او له يوې خوا د ايران تر هېواده پورې، او له بلې خوا د شام او فلسطين له لارې مصر ته رسېدلى و.

د امروالقيس كلام ولولئ يا د كوم بل شاعر اثار، ان د جاهلي ادب ټوله ذخيره په دا بل مخ واړوئ، د عربانو د اقتصادي ژوند په تړاو به يوه كلمه هم داسې ونه مومئ، چې د هغوى د اقتصادي اړيكو په برخه كې راته د لارې مثال په لاس راكړي.

قرآن كريم عرب قوم په دوو طبقو وېشلى دى. يوه پانگواله طبقه ده، چې په مال او دولت سر وركوي او په سود خورۍ كې ډوب پروت دى. بله طبقه د تنگلاسو ده. قرآن كريم په واضحو ټكو كې د همدې دوهمې طبقې په ملاتړ كې ولاړ دى او سودخورې طبقې ته وايي، چې له خداى او رسول سره جنگ ته آماده شئ. دا خبره په صراحت سره هغه فساد راپه گوته كوي، چې د عربانو په اقتصادي ژوند كې يې غځونې كړې وې. د جاهلي ادب د نظم او نثر هغه كومه كړكۍ ده، چې له هغې نه د نېستمنو او شتمنو ترمنځ د طبقاتي كشمكشونو او رېږو څركونه رابنكاره شي. هغه ادب به څه ادب وي، چې هغه دردونه انعكاس نه كړي، چې نېستمنو به د خپلې نېستۍ له لاسه په ځان تېرول؛ او چې د خپلې زمانې د تمدني، اجتماعي او اقتصادي ژوند له ترجمانى نه معذور وي.

په قرآن کریم کې بیا بیا ځلې بخیلي او حرص غندل شوي دي. دغسې آیتونه راته نښي، چې د جاهلیت په زمانه کې عربانو پیسو ته په سپکه سترگه نه کتل او نه یې پیسې هسې د خاورو غونډې بادولې، هغسې چې د جاهلیت په شاعري کې لیدل کېږي، بلکې په دوی کې که د پراخه لاس خلک وو نو بخیل او کنجوس خلک هم په کې وو. که پیسې بادوونکي وو، نو حریصان هم په کې وو. او حق خبره دا ده، چې د عربانو ژوند په رښتیا هم همداسې و. ځکه په مکه او مدینه کې د ژوند اصلي بنسټ تجارت و. او په لرغونو قومونو کې چې هر چېرته د تجارت یادونه راغلې ده، په خوا کې یې سود، بخل، حرص او ظلم هم یاد شوی دی. دا عیبونه د شتمنیو له جمع کولو سره تړلي دي. حال دا چې په جاهلي ادب کې د دې خبرو هېڅ یادونه نشته. قرآن کریم په ډېر پرېکنده انداز کې د مکې، مدینې او طایف هماغه تصویر زموږ مخې ته ږدي، چې له نورو لرغونو ښارونو، اتن، روم او کارتیج (قرطاجنه) له تصویرونو سره څنګ وهي.

د جاهلي ادب په نوم کوم څه چې مور ته راپاتې دي، هغه یوازې د صحرا او باديې عربي ژوند راته یادوي او هغه هم نیمګړی او نیمکله. مور د جاهلیت د زمانې په اشعارو کې نه کوم چېرته د سمندر یادونه وینو، او نه سمندر ته کومه اشاره شوې ده. ګواکې د جاهلیت د زمانې عرب قوم له سمندر نه اصلاً خبر نه وو او هېڅ کله یې په سمندر پېښه نه وه ورکړې. مګر قرآن کریم په عربو دا احسان وږباروي، چې «خدای ستاسې لپاره سمندر اېل کړی دی او ستاسې لپاره په سمندر کې ګټې دي.» همدا راز قرآن کریم دا احسان هم پرې ږدي، چې «له سمندر نه تاسې تازه غوښه ترلاسه کوئ» دا ښکاره ثبوت دی، چې عرب له دې شیانو سره بلد وو. د جاهلیت په اشعارو کې دا شی چېرته پیدا کولی شو؟

حقیقت دا دی، چې د جاهلیت د ورځو صحیح تصویر باید د بې معنا جاهلي ادب په ځای په قرآن کریم کې ولټول شي.

(الادب الجاهلی)

ټوکه

د مرزا غالب (۱۸۶۹-۱۷۹۷) د کور په بام باندې یوه خونه وه او له دې خونې سره جوخته یوه تنګه او تیاره وړه کوټګۍ وه. د اوږي په موسم کې به دا کوټګۍ ډېره یخه وه. په سخته گرمي کې به مرزا په همدې کوټګۍ کې ناسته پاسته کوله.

یو ځل د روژې میاشت وه، د غرمې له خوا مرزا له خپلو ملګرو سره په دې کوټګۍ کې ناست وو او د چوسر (شطرینج ډوله) لوبه او تفریح یې کوله. په دې وخت کې مفتي صدرالدین خان آزرده راغی. مفتي صاحب چې په کوټګۍ کې د لوبو او ساتېرويو صحنه ولیده، نو مرزا ته یې وویل: مور په حدیث کې لوستي و چې د روژې په میاشت کې شیطانان تړل کېږي. نن ورځ مې د دې حدیث په صحت باندې شک پیدا شو.

مرزا غالب سمدستي ورغبرګه کړه: مولانا! حدیث بیخي صحیح دی. خبره دا ده، چې شیطانان چې چېرته تړل کېږي، هغه همدا کوټګۍ ده.»

د پند خبرې

- ✓ روغ انسان احساسات شاته غورځوي او خپلې ستونزې د رياضيكې سوالونو غوندې حلوي.
- ✓ يوه سياستمدار د كيميا لټوونكي ته وويل «د فولادو د سرو زرو كولو تر ټولو اسانه او بريالۍ لاره دا ده، چې فولادو ته د سرو زرو رنگ ورکړه.»
- ✓ ملك مايارام له غور او فكر پرته خپل زړه دركولى شي، خو چې پور دركوي، نو ښه په غور او فكر به يې دركوي.
- ✓ داسې ماهيان هم شته، چې يوازې په چټلو اوبو كې ژوند كوي.
- ✓ متعصب انسان په خپل ذهن كې يوه دنيا جوړه كړې وي، د ورځې په رڼا كې مخامخ غر نه ويني او د هغه له وجود نه انكاري وي.
- ✓ د گاندي تر ټولو لويه خوبي دا وه، چې جذباتي وينا يې نه شوى كولى.
- ✓ د انسان فطرت افسانې خونبوي. او له حقيقت نه هم ډېر ژر افسانه جوړوي.
- ✓ له ناچارۍ نه انسان مظلوم و. خو چې فرصت په لاس ورغى، ظالم شو.

سوال او ځواب

سوال: ډېر خلك د جمعې په ورځ سوره كهف تلاوت كوي او ډېر زيات ثواب يې يادوي، په دې اړه ستاسې نظر څه دى؟

ځواب: په گڼو روايتونو كې د جمعې په ورځ د سوره كهف د تلاوت فضيلت بيان شوى دى. خو دا ټول روايتونه ضعيف دي، قوي روايت يوازې هغه دى، چې احمد او مسلم له قتاده نه رانقل كړى دى: «من حفظ عشر آيات من اول سورة الكهف عصم من الدجال» يانې چا چې د سوره كهف لومړني لس آيتونه حفظ كړل، نو له دجال نه يې ځان وژغوره.

په دې روايت كې نه د «تلاوت» يادونه شته او د نه د جمعې د ورځې. يوازې دومره ويل شوي دي، چې د سوره كهف په لومړنيو آيتونو كې چې كومې لارښوونې راغلې دي، يو مسلمان دې هماغه په ذهن كې ونيسي او په ژوند كې دې يې عملي كړي، نو دغه كس به د دجال د راتلو په زمانه كې له فتنې نه خوندي وي.

اوس د سوره كهف لومړنيو لسو آيتونو ته راشئ. چې غور وكړو، نو دوه نمونې په لاس راځي. يوه د نبي كريم ص اسوه ده، چې د خداى پرستي په لور د خلكو د دعوتولو په هڅه كې د خپل ځان وژونكى و (كهف: 6) بله له پيغمبر ﷺ نه مخكې د ځينو ښكو ځوانانو (اصحاب كهف) اسوه ده، كله يې د خلكو په منځ كې خپل دين په خطر كې وليده، نو له كلي ووتل او يوه غار ته يې پناه يووړه. (كهف: 10)

نو د سوره كهف د ابتدايي لسو آيتونو درس دا دى، چې كله په ځمكه باندې د فتنې وزرې وغوړېږي او د خداى سرغړونه شروع شي، نو د ايمان خاوندان دوه لارې لري. يوه دا چې غافل او سرکښو خلكو ته د الله تعالى پيغام ورسوي او په دې كار كې خپل ټول ځواک او قوت ولگوي. بله دا چې كه يې وليدل، چې اوس خبره دې ځاى ته رسېدلې ده، چې د نورو د اصلاح په ځاى به مو خپل ځان په ازمايښت كې اچولى وي، نو په داسې حالت كې پكار ده، چې خپل ځان له عامو خلكو بېل كړي او يوې گوښې ته پناه يوسي او د ژوند پاتې ورځې همالته تېرې كړي. - لومړنى حالت د اقدام دى، او دوهم حالت د خونديتوب.

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**